Opprettelse av verneområder

3.1 Saksbehandlingsregler etter naturvernloven. Rundskriv T-3/99 fra Miljøverndepartementet.

I naturvernloven § 18 er det fastsatt særskilte bestemmelser om saksbehandling ved opprettelse av verneområder.

Naturvernloven av 19.06. 1970 § 18:
1. Når et arbeid med vern etter denne lov starter opp skal det tas kontakt med berørte fylkeskommuner og kommuner for å drøfte avgrensing av området, innhold i vernebestemmelser og spørsmål for øvrig av betydning for kommunens og fylkeskommunens planarbeid.

Vernemyndigheten skal kunngjøre en melding, som regel i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, der det gjøres rede for det påtenkte vernetiltak og de følger det antas å få. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i forberedelse av vernetiltaket skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner m.v. som har særlig interesse i tiltaket.

2. Når verneforslaget er utarbeidet skal det kunngjøres i Norsk Lysningsblad og i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet at forslag om vern er utlagt til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive området forslaget omfatter og gi en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker fra kunngjøringen. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev.

I samband med kunngjøringen skal saken legges fram for fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer til uttalelse.

3. Før vedtak om vern treffes, skal forslaget forelegges kommunestyret. Det kan settes en frist for kommunestyrets uttalelse.

4. Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig vern inntil saken er avgjort.

Miljøverndepartementet har gjennom rundskriv T 3/99 gitt utfyllende bestemmelser til disse saksbehandlingsreglene.

Rundskrivet gjelder i utgangspunktet ved opprettelse av nye verneområder, ikke endring eller revisjon av gjeldende bestemmelser, men bør gjøres gjeldende så langt det er hensiktsmessig og de passer også i endringssaker.

Rundskrivet er gjengitt på de neste sidene, men kan også finnes på internett:
www.odin.dep.no/md/norsk/regelverk/rundskriv/022001-250036/index-dok000-b-n-a.html

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rundskriv T-3/99

Saksbehandlingsregler etter naturvernloven (§ 18)

Nærmere om saksbehandlingsreglene i naturvernloven (§ 18).

Dette rundskrivet gjelder også behandling av saker etter viltloven § 7 og lov om laksefiske og innlandsfisk mv. § 7.
Samtidig utgår rundskriv T-4/90: *Endringer av saksbehandlingsreglene i naturvernloven (§18) og viltloven (§7*).

Lov 19. juni 1970, nr. 63 - Lov om naturvern
Lov 29. mai 1981, nr. 38 - Lov om viltet
Lov 15. mai 1992, nr. 47 - Lov om laksefiske og innlandsfisk

Innhold

Forord

I Saksbehandlingsreglene etter naturvernloven

II Vernearbeidet

1 Start på vernearbeidet

2 Melding om oppstart av vernearbeid

3 Utarbeidelse av verneforslag og faglig gjennomgang

4. Offentlig ettersyn. Lokal høring

5 Sentral høring

6 Sluttbehandling. Vedtak

III Midlertidig vern

IV Saksbehandling etter viltloven § 7

V Saksbehandling etter lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 7

Vedlegg 1:
Skjematisk framstilling av saksbehandlingsprosessen etter naturvernloven § 18, viltloven § 7 og lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 7

Vedlegg 2:
Eksempel på en mulig parallell, samordnet planlegging av vern etter naturvernloven og fylkesdelplan etter plan- og bygningsloven

Forord

Regjeringen har som hovedmålsetting å gjennomføre en bærekraftig miljøpolitikk i Norge. Dette kan i flere tilfeller medføre konflikter med andre samfunnsinteresser. Ikke sjeldent får vi dette synliggjort i vernesaker etter naturvernloven der spørsmålet om vern og bruk er et hovedtema. Skal vi nå målsettingene i miljøpolitikken må det skapes en allmenn forståelse for at slik måloppnåelse er viktig. En avgjørende forutsetning for å få dette til er at lokale interesser og lokal/regionale politiske organer sikres reell medvirkning i de prosesser som skal lede fram mot vernevedtak. Dette kan skape den nødvendige forankring og aksept i lokalsamfunnet og danne grunnlaget for et konstruktivt samarbeid om et bærekraftig samfunn der sikring av naturgrunnlaget og det biologiske mangfold er en viktig forutsetning.

Stortinget fastsetter rammene for det statlige verneplanarbeidet i Norge. Regjeringen iverksetter de beslutninger som Stortinget fatter i verneplanpolitikken. De endringer og tilpasninger i saksbehandlingsreglene som dette rundskrivet omtaler, endrer ikke ambisjonsnivået i verneplanarbeidet slik disse er fastlagt av Stortinget gjennom behandlingen av bl.a. St. meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*, St. meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* og St. meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av barskogvernet fram mot år 2000.*

I naturvernloven § 18 er det fastsatt særskilte regler om saksbehandling ved opprettelse av verneområder. Den samme bestemmelsen er gjort gjeldende ved opprettelse av biotopvernområder etter viltloven, jf. lovens § 7, 2. ledd og for vedtak om forbud etter lov om laksefisk og innlandsfisk mv., jf. lovens § 7, 2. ledd. Miljøverndepartementet vil i dette rundskrivet gjennomgå saksbehandlingen av vernetiltak fra oppstart av arbeidet fram til endelig vedtak. Rundskrivet erstatter tidligere rundskriv T- 4/90, datert 1. august 1990, men har ikke tilbakevirkende kraft i forhold til allerede oppstartede verneprosesser etter naturvernloven.

Rundskrivet gjelder i første rekke krav til saksbehandling hos fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning, men henvender seg også til alle kommunale og fylkeskommunale organer, Sametinget og andre som berøres av behandlingen av vernetiltak etter naturvernloven.

Det er viktig å understreke at kommuner og fylkeskommuner skal ha en sentral rolle i arbeidet med vernetiltak etter naturvernloven. Kommunene forvalter et politisk og økonomisk interessefellesskap for befolkningen og står i en særstilling som representant for lokale interesser. Kommuner og fylkeskommuner er også tillagt oppgaver som planmyndighet og landbruksmyndighet.

Stortinget har også, bl.a. ved behandlingen av St. meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*, se Innst. S. nr. 124 (1992-93) og Ot. prp. nr. 30 (1995-96) Om lov om statlig naturoppsyn, se Innst. O. nr. 64 (1995-96), bedt om at kommunene gis en mer sentral plass i vernearbeidet. Hovedbegrunnelsen for endring av rundskriv T-4/90 er på en bedre måte å synliggjøre og legge til rette for en styrket kommunal og fylkeskommunal medvirkning samt deltakelse fra grunneiere, brukere, etater og organisasjoner under planlegging av vernetiltak etter naturvernloven. En ytterligere begrunnelse for nytt rundskriv er å gi en nærmere omtale av koplingen mellom saksbehandlingsreglene etter naturvernloven og konsekvensutredningsreglene i plan- og bygningsloven for større vernetiltak samt å motivere for samordning med planlegging etter plan- og bygningsloven. Gjennom rundskrivet ønsker departementet å gi mer utfyllende retningslinjer som sikrer en faglig god og grundig saksbehandling gjennom åpne, demokratiske prosesser.

Et godt miljøvern krever både nasjonale mål, fagkunnskap og lokal erfaring og kunnskap. Målsettingen er å sikre lokalt engasjement og deltagelse og godt samarbeid med alle berørte gjennom hele verneprosessen. På denne måten kan de nasjonale mål i miljøvernpolitikken få en bedre lokal forankring og sikre miljøvernet støtte i framtiden Det må etableres serviceorienterte planprosesser. Videre må grunneiere og brukere tas på alvor i selve planprosessen, selv om de ikke alltid får gjennomslag for sine synspunkter i konfliktfylte vernesaker.

Nytt i dette rundskrivet er også henvisningen til behandling av saker etter lov om laksefisk og innlandsfisk av 15. mai 1992 nr. 47, § 7.

Rundskrivet gjelder ved opprettelse av nye verneområder, ikke endring eller revisjon av gjeldende verneforskrifter etter naturvernloven. Ved forslag om større endringer i eksisterende verneforskrifter kan det likevel være naturlig å legge til grunn retningslinjene i dette rundskrivet så langt de passer.

Omfang og organisering av verneplanarbeidet skal tilpasses det enkelte verneforslag slik at medvirkningen og grunnlaget for vernevedtaket blir best mulig.

Det er viktig å sikre en best mulig koordinering av ulike typer verneplanarbeid og kommunenes og fylkeskommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Kommuner og fylkeskommuner skal trekkes tidlig inn i planarbeidet etter naturvernloven slik at de blir aktive deltakere i vernearbeidet. Samtidig har miljøvernmyndighetene (fylkesmannen, Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet) plikt til å søke samarbeid med andre berørte myndigheter, eiere, brukere, rettighetshavere, organisasjoner mv.

Departementet vil oppfordre kommuner/fylkeskommuner til, i samråd med fylkesmannen, å vurdere på hvilken måte en lokal/regional medvirkning best kan skje slik at planleggingen etter naturvernloven får best mulig lokal forankring. En god måte kan være å kjøre en parallell og samordnet planprosess etter plan- og bygningsloven og naturvernloven for på den måten ytterligere å kunne legge forholdene til rette for løsninger av eventuelle konflikter mellom bruk og vern. Dersom ønske om slike parallelle planprosesser reises fra berørte kommuner og/eller fylkeskommuner, skal fylkesmannen innarbeide dette i sin planlegging etter naturvernloven. Forutsetningen må være at dette ikke fører til unødvendig forlengelse av verneprosessen, men kan være med på å skape et hensiktsmessig forum hvor ulike myndigheter på en konstruktiv måte kan finne fram til gode planløsninger. På figur 2 er det laget en skjematisk framstilling av et eksempel på hvordan en slik planleggingsprosess kan se ut.

Initiativ til vern etter naturvernloven kan tas av både kommunale, fylkeskommunale og statlige myndigheter. Organisasjoner og enkeltpersoner kan også fremme ønsker om vern. Henvendelse om dette skal rettes til vedkommende fylkesmann. Dette rundskrivet er ment å være et nyttig verktøy for å skape best mulig retningslinjer for gode, demokratiske planprosesser for vernetiltak etter naturvernloven. Det er Regjeringens målsetting å styrke den lokal/regional medvirkning i planleggingen og motvirke fremmedgjøring overfor arbeidet med å sikre landets biologisk mangfold for framtidige generasjoner.

Miljøverndepartementet, desember 1999

Guro Fjellanger

Guro Fjellanger
Miljøvernminister

I Saksbehandlingsreglene etter naturvernloven

Hovedformålet med egne saksbehandlingsregler er å styrke rettssikkerheten og hindre uheldige og uriktige avgjørelser. Reglene skal sikre at verneforslagene blir grundig utredet og at de som berøres og andre som måtte ha interesse av det får fremmet sine synspunkter på en tilfredsstillende måte.

I naturvernloven § 18 er det fastlagt bestemmelser om saksbehandling ved opprettelse av verneområder. Bestemmelsene ble sist endret ved lov av 21. april 1989 nr. 17, jf. Ot. prp. nr. 51 (1987-88). Etter lovendringen skal behandlingen av verneforslag etter naturvernloven, viltloven § 7 og lov om laksefisk og innlandsfisk mv § 7 være lik behandlingen av reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven.

Kommuner/fylkeskommuner oppfordres til, i samråd med fylkesmannen, å vurdere på hvilken måte en lokal/regional medvirkning best kan skje slik at planleggingen etter naturvernloven får best mulig lokal forankring. En god måte kan være å kjøre en parallell og samordnet planprosess etter plan- og bygningsloven og naturvernloven for på den måten ytterligere å kunne legge forholdene til rette for løsninger av eventuelle konflikter mellom bruk og vern. Det vises her til figur 2. Ved samordnede, parallelle planprosesser skal verneforslag etter naturvernloven og planer etter annet lovverk følge de respektive lovers behandlingsrutiner, men slik at samordningen ikke vanskeliggjør gjennomføringen av verneplanprosessen.

Det er fylkesmannen, Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet som er ansvarlige planmyndigheter for arbeidet med forberedelse av verneforslag etter naturvernloven. Fylkesmannen skal legge fram forslag til vern på bakgrunn av en lokal/regional behandling; Direktoratet skal gjennomføre en sentral behandlingsprosess før saken legges fram for Miljøverndepartementet som klargjør beslutningsdokumentene for endelig behandling i Regjeringen. Dersom det skulle være nødvendig av hensyn til gjennomføringen av vernearbeidet, kan direktoratet i samråd med departementet foreta tilpasninger i forhold til organiseringen av arbeidet slik denne er omtalt i dette rundskrivet.

Naturvernloven § 18 lyder:

1. Når et arbeid med vern etter denne lov starter opp skal det tas kontakt med berørte fylkeskommuner og kommuner for å drøfte avgrensing av området, innhold i vernebestemmelser og spørsmål for øvrig av betydning for kommunens og fylkeskommunens planarbeid.
Vernemyndigheten skal kunngjøre en melding, som regel i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, der det gjøres rede for det påtenkte vernetiltak og de følger det antas å få. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i forberedelse av vernetiltaket skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner mv. som har særlig interesse i tiltaket.

2. Når verneforslaget er utarbeidet skal det kunngjøres i Norsk Lysningsblad og i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet at forslag om vern er utlagt til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive området forslaget omfatter og gi en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker fra kunngjøringen. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev.

I samband med kunngjøringen skal saken legges fram for fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer til uttalelse.

3. Før vedtak om vern treffes, skal forslaget forelegges kommunestyret. Det kan settes en frist for kommunestyrets uttalelse.

4. Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig vern inntil saken er avgjort.

I tillegg til naturvernlovens særskilte bestemmelser om saksbehandling gjelder forvaltningslovens bestemmelser om krav til habilitet, utredningsplikt, veiledningsplikt mv. som skal sikre en grundig saksbehandling og et godt beslutningsgrunnlag. Det er også gitt særskilte forskrifter om konsekvensutredninger med hjemmel i plan- og bygningsloven kap. VII - a. Forskriftene er gjort gjeldende for store vernetiltak. Det er en målsetting at konsekvensutredningen skal samordnes med saksbehandlingen etter naturvernloven.

Det understrekes at vernemyndighetene har plikt til å utrede konsekvensene av et vernetiltak selv om det ikke gjennomføres konsekvensutredninger i henhold til forskriftene etter plan- og bygningsloven, jf. forvaltningsloven § 17.

II Vernearbeidet

1 Start på vernearbeidet

Fylkesmannen starter arbeidet med et konkret verneforslag etter anmodning fra Direktoratet for naturforvaltning. Kommunene og fylkeskommunene skal ha en sentral plass i verneplanarbeidet, og fylkesmannen skal tidlig ta kontakt med berørte kommuner og fylkeskommuner for å gjennomgå aktuelle verneforslag, drøfte samarbeidsrutiner, rutiner for informasjonsutveksling osv.

Fylkesmannen, fylkeskommunen og kommunene skal drøfte hvordan arbeidet med verneforslag best mulig kan tilpasses lokale og regionale planer, behov og muligheter for samordning av planarbeid herunder parallell planlegging, aktuell virkemiddelbruk, avgrensing av planområdet og framdrift i planarbeidet. Behovet for faglige registreringer/utredninger og eventuelt kommunenes rolle i dette arbeidet, skal også avklares. Det er viktig å finne fram til hvilke grunneiere som vernetiltaket kan berøre og at disse tidligst mulig blir trukket aktivt med i planleggingen. Fylkesmannen skal tidlig redegjøre for hvilke ressursmessige rammer som er avsatt til gjennomføring av verneplanprosessen.

Fylkesmannen skal drøfte behov og sammensetning av lokale referansegrupper/rådgivende utvalg med fylkeskommunen og kommunene. Utvalgene skal kunne gi opplysninger om eiendomsforhold, brukerinteresser mv. og kan gi råd om organisering av planarbeidet, valg av verneform, områdeavgrensning, verneregler, konsekvenser for primærnæringer, friluftsliv osv. Utvalg/referansegrupper kan opprettes for hele planområdet eller for hvert fylke/hver kommune. Fylkesmannen bør være sekretær for utvalgene. Hvis kommunen/fylkeskommunen ønsker det, skal fylkesmannen gi en egen orientering til kommunestyret/fylkestinget om hvilke planer som foreligger, verneformål, aktuelle verneformer, rettsvirkninger av ulike verneformer, saksbehandling, organisering av verneplanarbeidet og framdrift. Likeledes bør fylkesmannen redegjøre for områdeavgrensning, verneforskrift, mulige arealkonflikter, forholdet til kommuneplan, reguleringsplaner, brukerinteresser mv.

For å legge grunnlaget for videre samarbeid om verne arbeidet skal fylkesmannen også på et tidlig tidspunkt gi nødvendig orientering og drøfte planarbeidet, herunder samarbeidsrutiner, med andre berørte myndigheter innenfor landbruk, fiske, oppdrett, land- og sjøverts ferdsel og transport, vassdragsforvaltning, reindrift, kulturminner, samiske spørsmål osv.

Fylkesmannen skal være åpen for og avholde nødvendige møter/befaringer med grunneiere, brukere, rettighetshavere, organisasjoner mv. gjennom hele verneprosessen. Berørte grunneiere skal så langt råd er trekkes inn i et samarbeid ved planlegging og gjennomføring av faglige registreringer på den enkelte eiendom. For områder som berører sjø, skal det tidlig søkes samarbeid med de næringsorganisasjoner som representerer fiskeri- og oppdrettsinteressene.

2 Melding om oppstart av vernearbeid

De som kan bli berørt av arbeidet med vern skal gis anledning til å medvirke ved utformingen av et verneforslag. Fylkesmannen skal derfor kunngjøre en melding hvor det gjøres rede for vernearbeidet og de følger et vern kan få for de som blir berørt. Kunngjøringen skal normalt skje i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet.

Ved melding om oppstart av arbeidet med verneforslag som kommer inn under reglene om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven, skal dette framgå av meldingen med forslag til utredningsprogram.

Fylkesmannen skal sende skriftlig melding til alle berørte grunneiere, rettighetshavere, lag og organisasjoner, etater m fl. I samiske bruks- og bosettingsområder skal melding også sendes til Samisk kulturminneråd. I statsallmenning må fjellstyret underrettes. Kommunene vil ofte være behjelpelige med opplysninger om riktige gnr./bnr. og rettighetshavere. Det kan også innhentes en oversikt fra Statens Kartverk/GAB-registeret. Alle grunneiere skal ha skriftlig melding ved oppstart av vernearbeidet. I enkelte områder kan det imidlertid være vanskelig å framskaffe oversikt over alle grunneiere. For å nå flest mulig, bør berørte grunneierorganisasjoner/-lag varsles for å sikre at informasjonen når fram.

Det skal i meldingsbrevet fastsettes en rimelig frist (minst 3 uker) for å komme med merknader før et verneforslag utformes. For å unngå misforståelser bør det i brevet understrekes at utkast til verneforslag vil bli sendt på ordinær høring senere.

Kunngjøringen/underretningen skal gjøre rede for det planlagte vernetiltaket og angi de aktuelle arealene såvidt konkret at berørte parter får reell mulighet til å ivareta sine interesser og medvirke i den videre planprosessen. Formålet med verneforslaget skal klart framgå av kunngjøringen/underretningen.

Innkomne merknader er offentlige og skal gjøres kjent for berørte kommuner og fylkeskommuner. Det samme gjelder offentlige myndigheter som kan ha særlig interesse i tiltaket.

Hvis det er aktuelt å avbryte arbeidet med et vernetiltak etter at melding er sendt ut, skal fylkesmannen avklare saken med Direktoratet for naturforvaltning før berørte parter orienteres.

3 Utarbeidelse av verneforslag og faglig gjennomgang

På grunnlag av opplysninger om verneverdier, innkomne merknader og drøftelser med de som berøres, utformer fylkesmannen et verneforslag med konkrete grenser og forslag til verneforskrifter. Dersom forslaget avviker vesentlig fra opplysningene som ble gitt i meldingen ved oppstart, skal utkastet til verneforslag drøftes med kommuner/fylkeskommuner og eventuelle referansegrupper, jf. pkt. 1 foran.

Fylkesmannen skal vurdere å legge fram planer med alternative verneformer, alternative restriksjonsnivå og/eller alternativ avgrensing.

Fylkesmannen skal i størst mulig grad søke å løse eventuelle interessekonflikter i minnelighet. Konfliktavklaring skal skje så tidlig som mulig og på et lavest mulig nivå. Det bør alltid gjennomføres befaringer i felt der det er konflikter om arealbruk.

Før forslaget blir sendt ut på lokal høring skal det sendes til Direktoratet for naturforvaltning for faglig gjennomgang. Fylkesmannens forslag skal være offentlig og sendes i kopi til berørte kommuner og fylkeskommuner. Direktoratet gjennomgår både det naturfaglige grunnlaget for verneforslaget og juridiske forhold knyttet til plandokumentet.

Fylkesmannen bør holde særskilte møter med berørte kommuner og fylkeskommuner før verneforslaget sendes på høring. Dette gjelder særlig hvis det er aktuelt med annen verneform, avgrensing eller restriksjonsnivå enn det som tidligere har vært forutsatt, eller at direktoratet vil fravike fylkesmannens forslag på andre vesentlige punkter. Om ønskelig kan direktoratet være til stede ved slike møter.

4 Offentlig ettersyn. Lokal høring

Etter at et verneforslag er gjennomgått av Direktoratet for naturforvaltning, skal det legges ut av fylkesmannen til offentlig ettersyn. Forslaget skal ligge hos fylkesmannen og i de kommuner som er berørt. Det må avtales med den enkelte kommune hvor og hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelige.

For verneforslag hvor det er utarbeidet konsekvensutredninger etter reglene i plan- og bygningsloven, skal utredningen, eller et sammendrag av denne, være en del av høringsmaterialet.

Fylkesmannen skal også kunngjøre i Norsk Lysningsblad, og minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, at et forslag om vern er lagt ut til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive det området som verneforslaget omfatter og opplyse om hvor interesserte kan få tilgang til dokumentene.

Grunneiere og organisasjoner for berørte brukere skal underrettes skriftlig om verneforslaget, og rettighetshavere skal så langt det er mulig underrettes om verneforslaget ved brev. Verneforslaget skal også legges fram for kommunen/kommunestyret, fylkeskommunen/fylkestinget og berørte statlige instanser så som Fiskeridirektoratets regionkontor, Kystverkets distriktskontor, fylkeslandbruksstyret, Statens vegvesen, Norges vassdrags- og energidirektorat, berørte e-verk, Samisk kulturminneråd m.fl.

Det skal fastsettes en rimelig høringsfrist som ikke bør være kortere enn 3 måneder jf. utredningsinstruksen kap. 4.1. Det kan ikke benyttes kortere frist enn 6 uker. Fristen skal framgå både ved kunngjøring og underretning pr. brev.

Med bakgrunn i høringsutkastet, innkomne merknader og opplysninger, skal fylkesmannen vurdere behovet for å revidere/justere verneforslaget. Fylkesmannen plikter så langt råd er å avklare forholdet til andre samfunnsinteresser som berøres av forslaget til vernetiltak.

Dersom endringene er store og innebærer vesentlige utvidelser av vernetiltaket i forhold til høringsutkastet, må behovet for ny høring av utvidelsene vurderes av fylkesmannen i samråd med direktoratet.

Fylkesmannens endelige verneforslag skal sendes til Direktoratet for naturforvaltning sammen med alle høringsuttalelser (i original) og et sammendrag av uttalelsene. Forslaget skal bl.a. inneholde en fullstendig oversikt over berørte gnr./bnr.

Fylkesmannens endelige forslag skal samtidig sendes kommuner, fylkeskommuner, andre offentlige myndigheter som kan ha særlig interesse i tiltaket og berørte nærings,- naturvern- og friluftslivsorganisasjoner, til orientering. Det skal gjøres særskilt oppmerksom på at de har anledning til å kommentere verneforslaget. Eventuelle merknader skal sendes direkte til direktoratet med gjenpart til fylkesmannen.

5 Sentral høring

Direktoratet for naturforvaltning utarbeider et høringsforlag med bakgrunn i fylkesmannens tilråding og forestår høring av sentrale offentlige etater og sentrale organisasjoner. Fylkesmann, kommune og fylkeskommune skal orienteres med gjenpart av direktoratets brev når saken sendes på sentral høring.

Hvis Direktoratet for naturforvaltning ikke finner grunnlag for å videreføre et verneforslag til sentral høring, skal direktoratet orientere fylkesmannen. Beslutningen skal gjøres i samråd med Miljøverndepartementet. Fylkesmannen skal orientere berørte parter om direktoratets beslutning.

Ved opprettelse av store verneområder bør direktoratet, etter sentral høring, informere kommuner/fylkeskommuner, høringsinstanser som har bidratt under den sentrale høringen og ev. andre berørte parter om innkomne merknader og direktoratets vurdering av disse.

6 Sluttbehandling. Vedtak

Etter at sentral høring er gjennomført skal Direktoratet for naturforvaltning utarbeide et endelig forslag til vernevedtak med utkast til verneforskrifter og kart. Direktoratet skal så langt råd er avklare forholdet til andre samfunnsinteresser som berøres av forslaget til vernevedtak. Saken skal oversendes Miljøverndepartementet sammen med alle høringsuttalelsene (i original) og et sammendrag av uttalelsene. Miljøverndepartementet foretar nødvendige avklaringer med andre departementer.

Direktoratets forslag til vernevedtak er direktoratets endelige faglige tilråding til departementet og som sådan et offentlig dokument. Kommuner, fylkeskommuner og statlige etater som har deltatt under sentral høring skal orienteres særskilt om oversendelsen til departementet. Selv om høringen av verneforslaget er avsluttet, bør alle nye opplysninger som kan ha betydning for vernevedtaket, sendes Miljøverndepartementet inntil endelig vedtak er fattet.

Hvis sluttbehandlingen av et verneforslag i direktoratet og/eller departementet avviker vesentlig fra framdriftsplanen, skal alle berørte parter orienteres.

Endelig vedtak om vern etter naturvernloven blir truffet av Kongen i statsråd.

III Midlertidig vern

Etter naturvernloven § 18 nr. 4 kan departementet treffe vedtak om midlertidig vern "inntil saken er avgjort". Denne myndigheten ble delegert til Direktoratet for naturforvaltning ved Miljøverndepartementets vedtak av 20. oktober 1988.

Vedtak om midlertidig vern er å anse som enkeltvedtak overfor berørte parter. Vedtaket kan derfor påklages til Miljøverndepartementet. Eventuell klage skal sendes via Direktoratet for naturforvaltning.

Vedtak om midlertidig vern må ofte treffes raskt for å hindre at verneverdier blir ødelagt eller redusert. De ordinære saksbehandlingsreglene for vernevedtak som er beskrevet ovenfor kan derfor ikke anvendes.

Saksbehandling ved midlertidig vern skal i utgangspunktet følge alminnelige bestemmelser om saksbehandling i forvaltningsloven kap. IV-VI. Partene skal varsles og gis mulighet til å uttale seg innen en nærmere frist før et vedtak treffes. Fylkesmannen skal også vurdere om organisasjoner for berørte eiere og brukere bør varsles.

I hastesaker kan forhåndsvarsel unnlates i medhold av forvaltningsloven § 16, 3. ledd, bokstav a.

Det er miljøvernmyndighetenes intensjon å sørge for en snarlig avklaring av spørsmålet om endelig vern slik at perioden for midlertidig vern ikke blir lenger enn nødvendig.

IV Saksbehandling etter viltloven § 7

Viltloven § 7: Regulering av utbygging og annen virksomhet i viktige viltområder.

> Hensynet til viltinteressene skal innpasses i oversiktsplanleggingen etter plan- og bygningsloven i kommune og fylke.
>
> I områder som har særlig verdi for viltet, kan Kongen fastsette forbud mot anlegg, bygging og annen virksomhet, herunder ferdsel, dersom dette er nødvendig for å bevare viltets livsmiljø. Behandlingen av vedtak om biotopvern skjer etter bestemmelsene i lov av 19. juni 1970 nr 63 om naturvern § 18. Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig vern som nevnt, inntil saken er avgjort.

Ved opprettelse av biotopvernområder etter viltloven gjelder saksbehandlingsreglene i naturvernloven § 18. Retningslinjene i dette rundskrivet er derfor også gjort gjeldende ved behandling av vedtak etter viltloven § 7, 2. ledd.

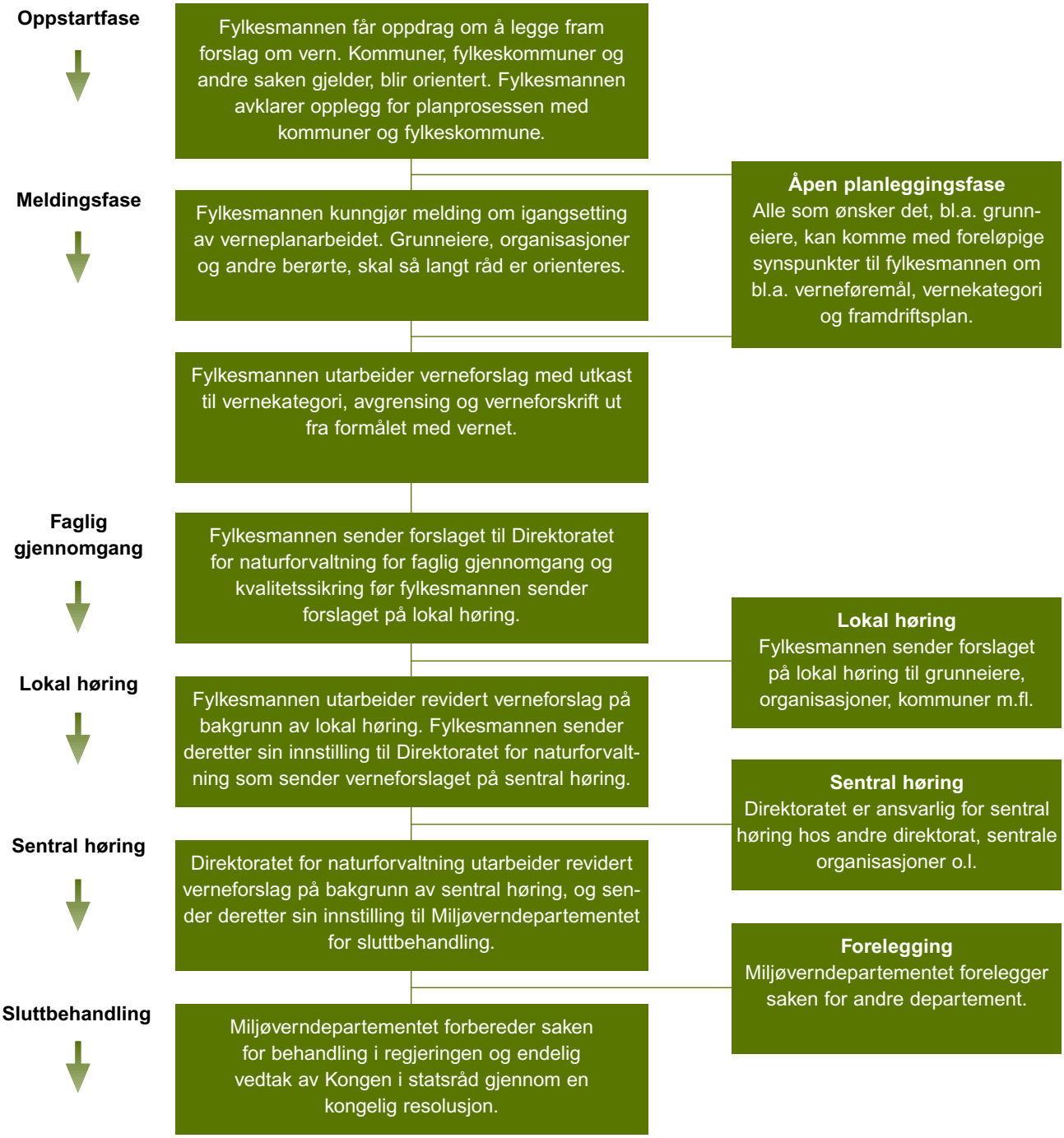
V Saksbehandling etter lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 7

Lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 7: Regulering av utbygging og annen virksomhet.

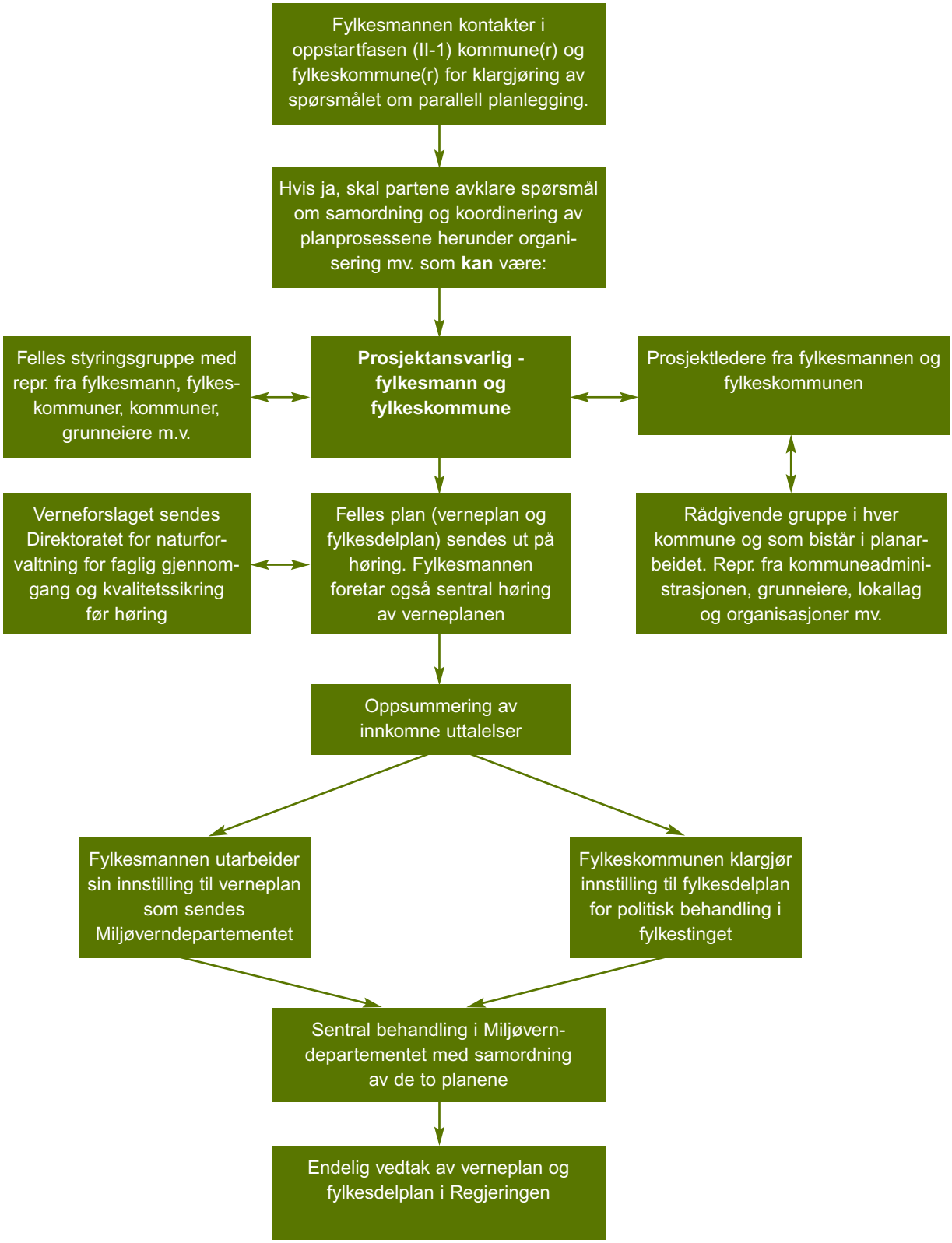
> Hensynet til fiskeinteressene og fiskenes leveområder skal innpasses i oversiktsplanleggingen etter plan- og bygningsloven i kommune og fylke.
>
> I områder som har særlig verdi for fiskeressursene, kan Kongen fastsette forbud mot anlegg, bygging og annen virksomhet eller bruk av vannressursene dersom dette er nødvendig for å bevare eller utvikle fiskens livsmiljø. Behandlingen av slikt vedtak skjer etter bestemmelsene i lov av 19. juni 1970 nr 63 om naturvern § 18. Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig forbud inntil saken er avgjort.

Ved vedtak om forbud etter lov om laksefisk og innlandsfisk mv. gjelder saksbehandlingsreglene i naturvernloven § 18. Retningslinjene i dette rundskrivet er derfor også gjort gjeldende ved behandling av vedtak etter denne lovs § 7, 2. ledd.

Vedlegg 1: Skjematisk framstilling av saksbehandlingsprosessen etter naturvernloven § 18, viltloven § 7 og lov om laksefisk og innlandsfisk mv § 7

Vedlegg 2: Eksempel på en mulig parallell, samordnet planlegging mellom vern etter naturvernloven og fylkesdelplan etter plan- og bygningsloven

Eksempler på melding om oppstart av verneplanarbeid og annonsering av lokal høring av verneforslag

Fylkesmannen i Rogaland

Melding om oppstart av planarbeid etter naturvernlova for delar av Nord-Talgje, Finnøy kommune, Rogaland

I samsvar med § 18 i Naturvernlova av 19. juni 1970 vil Fylkesmannen i Rogaland gjera kjent følgjande:

Med bakgrunn i Fylkesplan for naturvern 1992 og førebels vern av 07.02.1989 har Direktoratet for Naturforvaltning bedt Fylkesmannen i Rogaland om å setja i gang arbeid med Verneplan for delar av **Nord-Talgje** i Finnøy kommune. Verneverdiane er tidlegare i hovudsak dokumenterte i Økoforsk rapport 1988:4.

Planarbeidet gjeld for den vestlege delen av øya, med ei stripe vidare langs sørsida av øya. G.nr./b.nr. 70/51, 70/52, 70/54, 70/56, 70/60, 70/61, 70/66, 70/68, 70/69 og delar av g.nr./b.nr 70/1, 70/24 og 70/3 blir omfatta av vernet. Det meste av området er kjøpt av staten til friluftsliv- og naturvernformål og er eit mykje brukt båtutfartsområde. Vernegrensa går i sjøen ut til eit djup på 6 meter (målt ved fjøre sjø). Formålet med vernearbeidet er å sikra eit eigenarta kystlandskap og ein særs verneverdig over- og undersjøisk vegetasjon. Området er i utgangspunktet tenkt verna som naturreservat (§ 8 i naturvernlova). Dette inneber ei streng freding mot inngrep som endrar naturmiljøet, sjølv om aktiv skjøtsel er naudsynt i delar av området. Området skal mellom anna kunna nyttast som friluftsområde. Grunneigarar, rettshavarar, aktuelle lag og organisasjonar og kommunar vil bli orienterte om saka i eige brev.

Grunneigarane og andre som har interesse av planarbeidet gis frist til 01.11.2000 med å koma med merknader til planarbeidet. Event. merknader skal sendast til Fylkesmannen i Rogaland, miljøvernavdelinga, postboks 59, 4001 Stavanger. Fylkesmannen tek sikte på å ha utarbeida eit førebels verneforslag for området innan 31.12.2000. Etter førebels godkjenning i Direktoratet for naturforvaltning vil utkast til verneplan bli sendt på høyring i år 2001.

Spørsmål kan rettast til
Fylkesmannen i Rogaland
v/naturvernkonsulent Ståle Undheim eller fungerande seksjonleiar Audun Steinnes. Tlf. 51568900.

Fylkesmannen i Nordland

KUNNGJØRING

Lokal høring:
Forslag til Møysalen nasjonalpark og Møysalfoten landskapsvernområde

(Jf naturvernloven § 18)

Planarbeidet er et ledd i oppfølginga av *St. meld. nr. 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* og *Innst. S. nr. 124. 1992-93.*
I stortingsmeldinga er området omtalt som *Indrefjord/Øksfjord.*
De foreslåtte verneområdene ligger i Lødingen, Hadsel og Sortland kommuner. Området berører Øksfjorden, Ingelsfjorden, Lonkanfjorden, Kaljord, Fiskfjorden og Blokken på Hinnøya.
Berørte kommuner, fylkeskommunen, Sametinget, en rekke offentlige etater og nærings- og interesseorganisasjoner har fått tilsendt høringsdokumentene. Så langt vi har oversikt, har også eiere eller kontaktpersoner for berørte eiendommer fått disse.
Høringsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn hos Fylkesmannen i Nordland og på rådhusene i Lødingen, Hadsel og Sortland.
Høringsfrist er satt til 28.09.01. *Uttalelser sendes Fylkesmannen i Nordland, 8002 BODØ.*
Vi ber om at alle som har mulighet, også sender innspillene på e-post til: bjorn.godal@fm-no.stat.no
Har du/dere spørsmål om saka eller ønsker å få tilsendt høringsdokumentene, ta kontakt med Fylkesmannens miljøvernavdeling, telefon: 75 53 15 80 eller e-post: *bjorn.godal@fm-no.stat.no*

CICERO jn

3.2 Konsekvensutredning for store vernetiltak

3.2.1 Bakgrunn

Bestemmelsene om konsekvensutredninger (KU) for større utbyggingstiltak i plan- og bygningsloven trådte i kraft i august 1990. I påvente av gjeldende forskrifter ble det i april 1994 gitt foreløpige retningslinjer for KU av store vernetiltak. Forskrift om KU ble fastsatt 13.12.96 med virkning fra 01.01.97. Denne forskriften ble revidert 21.05.99, med virkning fra samme dag (Forskrift T-1281). Forskriften finnes på internett: www.lovdata.no/for/sf/md/md-19990521-0502.html

I KU-forskriftens vedlegg I om "Tiltak som alltid skal konsekvensutredes etter forskriftens §2, jf plan- og bygningsloven §33-2 annet ledd bokstav a", står det under punkt 1.4.2;

"Nasjonalparker og andre større verneområder større enn 500 km² og nasjonalparker og andre vernetiltak på mer enn 250 km² dersom tiltaket fører til en vesentlig endring i dagens bruk for primærnæringene eller reiseliv i lokalsamfunnet."

Fylkesmannen er tiltakshaver og Direktoratet for naturforvaltning (DN) er ansvarlig myndighet.

Miljøverndepartementet (MD) har utgitt en egen veiledningsperm med bl a forskrift, brosjyre og rundskriv. Rundskriv T2/00 om hvordan KU-bestemmelsene skal praktiseres finnes på internett: www.odin.dep.no/md/norsk/regelverk/rundskriv/022041250004/index-dok000-b-n-a.html. Dette er viktig veiledningsmateriale for den som er ansvarlig for gjennomføring av KU. I dette kapittelet gir vi noe supplerende informasjon om KU for store vernetiltak.

3.2.2 Oppfangingskriteriene

Oppfangingskriteriene (se sitatet over) sier hvilke tiltak som skal konsekvensutredes. I vernesaker har man latt areal være hovedkriteriet, men for områder mellom 250-500 km² skal også vesenlighetskriteriet være oppfylt. I rundskriv T-2/2000 om KU står det følgende presisering av oppfangingskriteriene (s 63);

"Dagens bruk omfatter pågående aktiviteter og aktivitet der det foreligger vedtatte planer ved oppstart av verneplanarbeidet. Med reiseliv i lokalsamfunnet menes reiseliv som drives av aktører i lokalsamfunnet innenfor verneplanens arbeidsgrenser, eller som har direkte økonomisk betydning for lokalsamfunnet.

Spørsmål om et tiltak mellom 250-500 km² kommer i konflikt med ovenstående kriterier må avklares før melding etter naturvernloven sendes på høring. Informasjon om dette innhentes fra kommunene."

Det har allerede blitt reist en del kritikk til at kun primærnæringer eller reiseliv kan utløse KU for områder mellom 250-500 km². Andre næringer eller samfunnsinteresser som f eks kraftutbygging eller bergverksdrift kan også bli vesentlig berørt av et vernetiltak. I en vurdering av om KU skal igangsettes, er det et avgjørende spørsmål hvorvidt utredningen vil gi vesentlige opplysninger som antas å ha betydning for utforming av verneforslaget og for avgjørelsen i saken. DN er derfor av den oppfatning at dersom andre interesser enn primærnæringer og reiseliv blir vesentlig berørt, bør også slike interesser kunne utløse en KU. Eventuelt må man sørge for at den vanlige utredningsplikten etter naturvernloven belyser konsekvensene for og av vedkommende interesse, på en tilstrekkelig måte.

Uansett om det legges opp til en KU eller ikke, er det for områder på mellom 250-500 km² svært viktig at fylkesmannens vurderinger av behovet for KU framkommer klart av meldingen for oppstart av verneplanarbeidet.

Dersom et vern ser ut til å få store konsekvenser for dagens bruk i et område noe mindre enn 250 km², bør fylkesmannen vurdere gjennomføring av en KU selv om arealkriteriet ikke er oppfylt.

Ved utvidelse av eksisterende verneområder, er det utvidelsesarealet som skal være avgjørende for om en KU skal gjennomføres. Et unntak er i de tilfeller utvidelsen skjer i forbindelse med en endring av forskriften for det eksisterende verneområdet. Dersom man da mener forskriftsendringen kan få vesentlige konsekvenser for dagens bruk av verneområdet, skal totalarealet av planområdet være utslagsgivende i vurderingen av igangsetting av KU.

3.2.3 Konsekvensutredningens innhold

I KU-forskriften settes klare krav til innhold og utforming av utredningsprogram (UP) og KU (se KU-forskriftens vedlegg III og IV). UP skal avgrenses til forhold som er vesentlige med tanke på miljø, naturressurser og samfunn, og sikre at KU fokuserer på det som er **beslutningsrelevant**. For innmeldte tema som ikke anses å være beslutningsrelevante, skal fylkesmannen gi en kort redegjørelse for hvorfor en ikke fokuserer på dette i en KU.

Det er en utfordring å avgrense tema og tidsperspektiv i utredningen. En KU skal være et supplement til den ordinære utredningsplikten etter naturvernloven. Direktoratet har likevel valgt å lage utredningsprogrammet som en samlet utredningsoversikt omfattende både de utredninger som vil bli utført som en del av forberedelsen av verneforslaget og de utredninger KU-bestemmelsene krever. Dette vil derfor som regel foregå parallelt og presenteres i samme dokument. Det er ikke nødvendig å skille mellom den ordinære utredningen og KU, men det er viktig å sikre at KU-bestemmelsenes utredningsplikt er dekket i det samlede utredningsprogrammet og i KU.

Det er imidlertid ikke tatt sikte på at det offentlige som en del av en KU skal påta seg kartlegging av naturressurser med tanke på eventuell framtidig virksomhet eller utbyggingsinteresser. Det er heller ikke meningen at man i denne fasen skal avklare spørsmål om erstatning som følge av vernet.

En KU skal basere seg på dagens og planlagt bruk. Dersom det ikke finnes planer om endringer av dagens bruk, skal tidsperspektivet likevel minst være fram til et vedtak om vern finner sted. Er det kjent at det vil bli endringer i f eks økonomiske støtteordninger som er avgjørende for bruken av et område, skal man ta slike kommende endringer med i betraktningene.

En KU skal ta utgangspunkt i et konkret verneforslag. For å få konsekvensene best mulig belyst kan det utarbeides alternative verneforslag. F eks kan verneforskriftens innhold, verneform eller areal variere, der det ligger til rette for dette. Konsekvensene av verneforslaget skal alltid vurderes opp mot konsekvensene av et 0-alternativ. Et 0-alternativ kan generelt defineres som en beskrivelse av den antatt framtidige situasjonen i det berørte området dersom vern ikke gjennomføres. (Dvs både det foreslåtte verneområdet og tilliggende områder dersom disse vil bli vesentlig berørt hvis vernet ikke gjennomføres).

Beskrivelsen av 0-alternativet bør normalt baseres på eksisterende kunnskap om dagens situasjon og kjent kunnskap om planer, målsettinger og retningslinjer for framtidig utvikling i området, f eks kommuneplaner, fylkesdelplaner etc, jf KU-forskriftens vedlegg IV punkt d. I enkelte områder hvor det er vanskelig å si noe om framtidig utvikling kan 0-alternativet avgrenses til å være en beskrivelse av dagens situasjon i berørte områder.

KU og verneplanarbeid skal som hovedregel samordnes. Det kan det vise seg vanskelig å framlegge verneforslag som er konkrete nok på et så tidlig stadium i verneplanprosessen. Et viktig aspekt ved meldingsfasen er å få innspill til hvilke alternativer som bør videreføres. Det er i slike tilfeller en fordel at man kan klare å lage alternative verneforslag som en tror vil ligge nært opptil det endelige verneforslaget. Dersom en ikke har et bedre grunnlag for å skissere restriksjonsnivå, bør en i denne fasen basere seg på standard verneforskrifter (jf kap 3.6).

3.2.4 Saksbehandlingsregler

Det er egne saksbehandlingsregler for henholdsvis verneplanprosesser og KU-prosesser. Disse er nøye beskrevet i respektive rundskriv. Når man gjennomfører en KU er det ønskelig at KU og verneplanarbeidet samkjøres i tid. Selv om en samkjøring kan virke kompliserende vil den korte ned på den totale planperioden, samtidig som man unngår dobbeltarbeid, da mange av kravene til utredningenes innhold er de samme i de to prosessene.

Skjemaet på neste side viser hvordan de to prosessene kan samkjøres.

Ansvar
Verneplan
Konsekvensutredning
Ansvar
FM
Utarbeide melding om oppstart
Utarbeide melding med forslag til utredningsprogram
FM
FM
Oppstartsmøte
FM
Offentlig ettersyn
Offentlig ettersyn/høring
FM
Fastsette utredningsprogram
DN
FM
Utarbeide verneforslag evnt. forvaltningsplan
Utarbeide konsekvensutredning
FM
DN
Faglig godkjenning
FM
Lokal høring
Lokal høring
FM
FM DN
Offentlig møte
Offentlig møte
FM DN
DN
Sentral høring
Sentral høring
DN
Godkjenne konsekvensutredning
DN
DN MD
Forberede vernevedtak inkl. foredrag til kgl. res.
Utarbeide sluttdokument
DN
MD
Vernevedtak ved kgl. res.
FM
Offentliggjøre vedtaket med begrunnelse av hvordan konsekvensutredningen og høringsuttalelser er tatt hensyn til
FM

Det er ønskelig at verneplanforslaget og KU framstilles i samme dokument. På den måten unngår en forvirringen ved at to kanskje svært like dokument sendes på høring samtidig. Eventuelle delutredninger kan presenteres som vedlegg.

I verneplanarbeidet er mange av arbeidsoppgavene delegert fra DN til fylkesmannen. Det vil derfor være naturlig at de samme typer oppgaver i en KU-prosess også ivaretas av fylkesmannen, selv om de i saksbehandlingsreglene for KU er satt til ansvarlig myndighet. Følgende oppgaver er i saksbehandlingsreglene (se MDs brosjyre s 7-13) lagt til ansvarlig myndighet (DN), men skal ved gjennomføring av KU for store vernetiltak ivaretas av tiltakshaver (fylkesmann);

- Etter at **fylkesmannen** har utarbeidet melding med forslag til UP skal **fylkesmannen** (ikke DN) sende meldingen på høring. Denne meldingen samordnes med melding om oppstart av verneplanarbeidet.

- På bakgrunn av høring av meldingen fastsetter DN UP, men **fylkesmannen** (ikke DN) er ansvarlig for selve utarbeidelsen av UP.

- **Fylkesmannen** (ikke DN) skal sende det fastsatte UP til dem som har avgitt høringsuttalelse til meldingen.

- **Fylkesmannen** (ikke DN) sender KU på (lokal) høring. Denne høringen bør være felles for KU og verneplanforslag.

- **Fylkesmannen** (ikke DN) er ansvarlig for å arrangere et offentlig møte i høringsperioden.

- **Fylkesmannen** (ikke DN) behandler uttalelsene (etter den lokale høringen), men det er fortsatt DN som skal avgjøre om utredningsplikten er oppfylt og utarbeide sluttdokumentet (etter den sentrale høringen).

- **Fylkesmannen** (ikke DN) skal sende kopi av sluttdokumentet til de som har avgitt høringsuttalelse ved den lokale høringen. DN tar seg av utsendelsen til de sentrale høringsinstansene.

Sakbehandlingsreglene for KU inneholder en rekke tidsfrister. Siden KU-prosessen skal gå parallelt med verneplanprosessen som erfaringsmessig varer i 5-10 år og med flere høringer, sier det seg selv at en del av disse fristene ikke kan overholdes.

Nordlandsposten/Nordlands Framtid 6. april

Fylkesmannen i Nordland

Saltdal kommune

KUNNGJØRING

Melding om oppstart av arbeidet med bruks- og verneplan for Junkerdal/ Balvatnområdet, og melding m/forslag til konsekvensutredningsprogram

I henhold til plan- og bygningslova § 20-1 og naturvernlova § 18, kunngjøres igangsetting av arbeidet med bruks- og verneplan for Junkerdal/Balvatnområdet. Størrelsen på utredningsområdet utløser konsekvensutredning etter plan- og bygningslova (Kap. VII - a).

Planområdet dekker de østlige delene av Saltdal kommune. I nord går planområdet inn i Fauske kommune (se svart avgrensning på kartutsnittet). I Saltdal kommune vil bruken av bestemmelser etter plan- og bygningslova (kommunedelplan) og vern etter naturvernlova vurderes parallelt. I Fauske kommune vil kun vern etter naturvernlova vurderes.

Arbeidet er en oppfølging av St.meld. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*. I Saltdal kommune vil arbeidet i tillegg være en rullering av gjeldende arealplan for østre del av kommunen.

Det er skissert tre hovedutfordringer i arbeidet med kommunedelplanen i Saltdal kommune:

- Forvaltning av naturressurser.
- Sikre produktive areal til næringsutvikling basert på naturgrunnlaget.
- Fastlegge utbyggingsmønster.

Berørte kommuner, fylkeskommunen, Sametinget, en rekke offentlige etater og nærings- & interesseorganisasjoner har fått tilsendt meldingsdokument og forslag til utredningsprogram. Så langt vi har oversikt, har også eiere eller kontaktpersoner for antatt berørte eiendommer fått disse.

Formålet med meldingsdokumentet og forslag til utredningsprogram er å skape et godt grunnlag for innspill til utarbeidelsen av høringsforslag og konsekvensutredning.

Melding og forslag til utredningsprogram er lagt ut til offentlig ettersyn hos de berørte kommunene, hos Fylkesmannen i Nordland og på internett: www.saltdal.kommune.no.

Forslag til konsekvensutredning og bruks- og verneplanen vil bli sendt på ordinær høring når utkast er klart.

Kontaktpersoner i Saltdal kommune er: Frode Tjønn, tlf. 75 68 20 27 eller Tim Moseng, tlf. 75 68 20 22, hos Fylkesmannen: Bjørn Godal, tlf. 75 53 15 59 og hos fylkeskommunen: Annelise Bolland, tlf. 75 53 13 36.

Innspill til oppstartsmeldinga for bruks- og verneplan i Junkerdal/Balvatn og meldingen med forslag til konsekvensutredning sendes **Fylkesmannen i Nordland,** 8002 Bodø eller på e-post: bjorn.godal@fm-no.stat.no, **innen 23.05.01.** Det bes spesielt om innspill på utredningsprogrammet og hva som er viktig for å opprettholde bosetting i berørte bygder, sikre miljøverdiene, hvilke avveininger som bør gjøres mellom bruks- og verneinteressene og gode måter å sikre god medvirkning på.

DCDEMO

Fylkesmannen i Hordaland

Miljøvernavdelinga

Folgefonna nasjonalpark med tilliggjande område: melding om oppstart av verneplanarbeid og tilhøyrande forslag til konsekvensutgreiingsprogram

Fråsegner til meldinga og tilhøyrande konsekvensutgreiingsprogram kan sendast innan 28. februar 1999 til: Fylkesmannen i Hordaland, Miljøvernavdelinga, Valkendorfisgate 6, 5012 Bergen.

Fylkesmannen i Hordaland har no lagt fram ei melding om oppstart av verneplanarbeidet og eit forslag til konsekvensutgreiingsprogram for Folgefonna nasjonalpark med tilliggjande område. Det er ei oppfølging av Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) om Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

Vemeplanprosessen starta formelt med oppstartsmøte i Mauranger i Kvinnherad 27. januar 1998, og vil omfatte alle berørte parter. Endeleg vernevedtak er venta tidlegast i år 2003.

Meldinga og konsekvensutgreiingsprogrammet er lagt ut til offentleg gjennomsyn i kommunehusa i Kvinnherad, Odda, Jondal, Etne og Ullensvang. Dei som ønskjer å få tilsendt meldinga med konsekvensutgreiingsprogram, kan ta kontakt med miljøvernavdelinga, tlf. 55 23 77 60. Vi gjer merksam på at sjølve konsekvensutgreiinga også vert sendt på høyring når den er utarbeidd.

Spørsmål til melding/konsekvensutgeiingsprogram kan rettast til Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernavdelinga ved Anne Kristin Aanstad, tlf. 55 23 78 22 eller Anniken Friis, tlf 55 23 77 97. Du finn også informasjon om «Folgefonna nasjonalpark med tilliggjande område» på internett; «www.kvinnherad.kommune.no/folgefonna».

Åpne møter

Vi inviterer samstundes til åpne møter i alle kommunane, der alle interesserte er velkomne for å få informasjon om Registreringsprosjektet for Folgefonna nasjonalpark og kulturminnevern i Rosendal, og den vidare planrosessen som gjeld Folgefonna nasjonalpark med tilliggjande område. På desse møtene tek vi også gjeme imot innspel til forslaget til konsekvensutgreiingsprogram. Møtene vert arrangert følgjande stader:

Etne kommune: Tysdag 2. februar 1999 kl. 19.00 i Idrettshuset på Fjæra
Kvinnherad kommune: Onsdag 3. februar 1999 kl. 19.00 i Rosendal samfunnshus
Ullensvang herad: Mandag 15. februar 1999 kl. 19.30 i P.L. Bygdahallen

3.3 Midlertidig vern

Naturvernloven av 19.06.1970, §18.4:
Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig vern inntil saken er avgjort.

For å hindre at verneverdiene i et område blir redusert eller ødelagt kan det treffes vedtak om midlertidig vern med hjemmel i naturvernloven § 18 nr 4. Tilsvarende bestemmelse finnes i viltloven § 7, 2. ledd og lakse- og innlandsfiskloven § 7, 2. ledd. Direktoratet for naturforvaltning er delegert myndighet til å avgjøre om midlertidig vern skal benyttes inntil spørsmålet om varig vern er avklart, jf også rundskriv T-3/99 om saksbehandling etter naturvernloven §18 gjengitt i kap 3.1.

Midlertidig vern vil normalt bare bli benyttet dersom det ikke er mulig å unngå skade/inngrep på annen måte. Tiltakshaver skal alltid anmodes om å avstå fra inngrep eller annen uheldig virksomhet.

Vedtak om midlertidig vern er å anse som et enkeltvedtak i forhold til berørte parter. Direktoratets vedtak om midlertidig vern kan derfor påklages til Miljøverndepartementet. Eventuell klage skal sendes via Direktoratet for naturforvaltning.

Saksbehandling ved midlertidig vern skal i utgangspunktet følge saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kap IV – VI. Partene skal med andre ord varsles og gis anledning til å uttale seg innen en gitt frist før vedtak treffes. I hastesaker kan likevel forhåndsvarsel unnlates, jfr. forvaltningsloven § 16, 3. ledd bokstav a. Om mulig skal også organisasjoner for berørte eiere/brukere varsles.

I slike saker skal fylkesmannen snarest mulig ta kontakt med Direktoratet for naturforvaltning og avtale nærmere fremgangsmåte. Ved anmodning om midlertidig vern skal direktoratet bl a ha tilsendt en kort redegjørelse om verneverdiene i området, hvor langt en eventuell verneplan er kommet, hva som har foranlediget situasjonen, hvilke tiltak som er gjort for å hindre skade/ødeleggelse osv. I tillegg skal direktoratet ha tilsendt forslag til verneforskrifter m/kart.

Etter at det er truffet vedtak om midlertidig vern skal fylkesmannen varsle berørte parter, offentlige og private instanser og sørge for at vedtaket blir kunngjort i lokalpressen. Direktoratet vil besørge kunngjøring av forskriftene i Norsk Lovtidende og sende saken til tinglysing.

3.4 Vederlagsordning i forbindelse med verneplan for barskog

I forbindelse med gjennomføring av verneplan for barskog vedtok Stortinget i 1997 en spesiell "vederlagsordning" for private grunneiere.

Denne vederlagsordningen er ikke å se på som erstatning, men en godtgjørelse til grunneier for at han ikke forringer eiendommens verneverdi gjennom hogst, vegbygging eller andre tiltak mens spørsmålet om vern er under utredning. De retningslinjene og kriteriene for vederlagsordningen som er vedtatt av Miljøverndepartementet, er utarbeidet i nært samarbeid med Norges Skogeierforbund.

Alle private grunneiere med områder på den såkalte "bruttolista" står fritt til å søke om vederlag. "Bruttolista" er en ajourført liste over de områdene som utredes for vern eller som er foreslått vernet i forbindelse med verneplan barskog. Fylkesmennene har oversikt over hvilke områder det gjelder og hvilke eiendommer som er berørt. Det må sendes inn søknad hvert år og Stortinget tar årlig stilling til bevilgning i forbindelse med ordningen. En eiendom faller ut av vederlagsordningen når området blir fredet eller når området av andre årsaker blir tatt ut av "bruttolista".

Statlige grunneiere som Statskog SF, Opplysningsvesenets fond o.l., kommuner og andre offentlige organer kommer ikke inn under vederlagsordningen.

3.5 Utarbeidelse av vernekart og vernegrenser

Før fylkesmannen utarbeider verneforslag skal det sendes ut en melding om igangsetting av verneplanarbeidet, jf. rundskriv T-3/99 om saksbehandling etter naturvernloven §18 i kap 3.1). Da det her skal legges opp til en drøfting av vernegrensene, er det nødvendig å angi en omtrentlig avgrensning av det aktuelle området. I denne fasen er det verken nødvendig eller ønskelig å gi noen nøyaktig avgrensing av området. Etter meldingen skal det utarbeides verneforslag med nøyaktig avgrensing av det aktuelle området. Ved behov for kartfaglig bistand hos fylkeskartkontoret eller private firma skal det alltid innhentes pristilbud for oppdraget.

3.5.1 Kartgrunnlag

Kartgrunnlaget skal være digitalt og vernegrense skal digitaliseres. Dette gir et mer fleksibelt produkt og bedre mulighet for samordning med annen planlegging. På sikt vil det trolig stilles krav om at det skal foreligge et digitalt kartgrunnlag før det kan fattes noe vernevedtak. Både ØK og N50 foreligger i dag som digitale kart enten på vektorform eller som skannet kartgrunnlag. Også kommunene får etter hvert bedre dekning av digitale tekniske kart. Fylkeskartkontoret har oversikt over hvilke kartgrunnlag som foreligger. For en del områder er det lenge siden kartet ble oppdatert, slik at veger, hus og andre anlegg kan mangle. Det må kontrolleres i felt at kartet er korrekt. Avgrensningen til verneområdet skal alltid digitaliseres i samsvar med gjeldene versjon av SOSI, som per mai 2001 er versjon 3.2. Siste versjon finnes på Internett: www.statkart.no/standard/sosi/html/welcome.htm

Bruk av digitale grunnlag gir mulighet for å lage kart i en hvilken som helst målestokk. Direktoratet anbefaler likevel å bruke en av de målestokkene som er nevnt i tabellen. Hvis det av helt spesielle hensyn er nødvendig å fravike normalmålestokk i kartgrunnlaget, skal målestokken likevel ikke angis med mindre intervaller enn 1:500 (eksempelvis 1:3500 men ikke 1:3385). Ved bruk av målestokker mellom 1:10000 og 1:50000 bør ikke intervallene være mindre enn 1:2500. Kart må ikke forminskes så mye at det går utover lesbarhet, f.eks. må ikke ØK (N5) forminskes mer enn til 1:10000. Målestokk og målestokk-linjal skal alltid framgå av signaturen til kartet. Det kan også være praktisk å angi lengden på rutesidene i kartet. Da er det enkelt å beregne avstander hvis kartet forstørres eller forminskes.

Valg av kartgrunnlag og målestokk vil avhenge av størrelsen på verneområdet, og følgende tommelfingerregel bør benyttes:

Målestokk	Kartgrunnlag	Merknad
1:50000	N50	Store verneområder som nasjonalparker og landskapsvernområder
1:10000	N5	Mindre landskapsvernområder og store naturreservat
1:5000	N5	Naturreservat, større naturminner
1:1000	N5	Små naturreservater, naturminner
1:500	Kommunale tekniske kart	Naturminner

For verneområder i sjø bør evt. sjøkart vurderes som kartgrunnlag.

Vernekartene for naturreservater og andre mindre verneområder bør ha et letthåndterlig format. Dette forenkler kopiering og videre distribusjon av kartene. Vernekartene bør primært lages i A4 til A3 format evt. A2 format. Krav til letthåndterlighet må likevel ikke gå på bekostning av nøyaktighet og lesbarhet. Ta eventuelt kontakt med DN ved tvil.

Utsnitt av vernekart for et stort verneområde finnes på neste side.

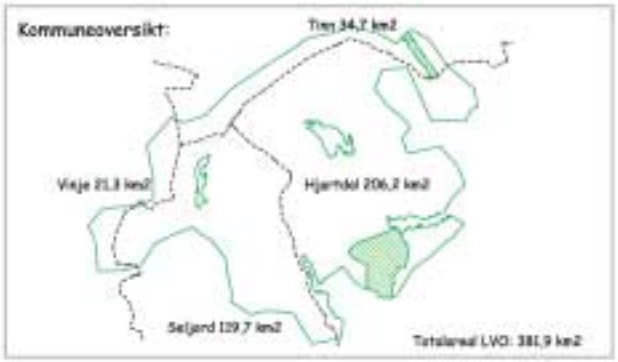
Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde

Hjartdal, Seljord, Tinn og Vinje kommuner
i Telemark fylke

Grense for landskapsvernområde

Gausdalen naturreservat
Flattin fuglefredningsområde

Kommunegrense

N

0 1 2 3 km

M 1:50 000, Ekv. 20 m

Kartserie Norge 1:50 000
Kartblad 1514 I, II og 1614 III, IV
Kartgrunnlag: Statens kartverk
Avtalenr: LRS82002-TE00/06
Kartprod. Statens kartverk Telemark

Miljøverndepartementet, desember 2000

3.5.2 Valg av grensepunkt og grenselinjer

Som grensepunkt bør en der slike finnes velge kartfestede detaljer som entydig lar seg finne igjen i terrenget og som er kartlagt med tilstrekkelig nøyaktighet. Eksempler på slike punkt er:

- Tidligere merka og innmålte punkt som fastpunkt og grensepunkt
- Entydige kartfesta punkt som ikke er merka/innmålt, f. eks topografiske punkt (koller, bekkekryss mm.)
- "Frie" punkt der andre alternativer ikke er aktuelle. Slike punkt bør likevel angis som en høyde, avstand eller retning fra en kartfestet detalj

Grensen skal gå i rett linje mellom grensepunktene. Høydekurver, markslagsgrenser, stup og lignende må ikke brukes som grenselinjer. Der det er mest hensiktsmessig kan likevel grensen følge:

- Veg
  - oppmålte grenser langs riks- og fylkesveg
  - en bestemt avstand fra midten av andre veger
- Vassdrag
  - langs elver ev. i djupålen av elver
  - langs mindre bekker
  - normalvannstand langs vann og innsjøer
- Sjø
  - midlere høyvannslinje

3.5.3 Grensegang og grensebeskrivelse

For å sikre at grensepunkter og grenselinjer er hensiktsmessige skal det foretas en grensegang/befaring i forbindelse med utarbeiding av verneforslaget. Grunneiere/ rettighetshavere og ev. andre med spesielle interesser knyttet til grensene må varsles om grensegangen og bør delta hvis mulig. Etter grensegangen lages en foreløpig grensebeskrivelse, som skal innarbeides i høringsdokumentene. Grensebeskrivelsen skal inneholde nummererte knekkpunkt med grenseløp. Grenseoppgangen bør utføres ved hjelp av GPS og nøyaktige koordinater bør måles inn. Dette vil medføre en enklere grenseoppgang/merking etter vernevedtak, og redusere behovet for å gjøre endringer i vernevedtak for oppretting av unøyaktigheter. Det er ikke krav om midlertidig merking, men kan gjerne foretas dersom grunneier gir sin aksept til dette.

Det vil være behov for en ny grensegang i forbindelse med merking av verneområdet. Den praktiske gjennomføringen av merking er omtalt i kap 4.2.

3.5.4 Utforming av vernekart

Direktoratet ønsker å innarbeide tegneregler for vernekart i Statens kartverk sin standard for grafisk utforming av kart. Det er derfor viktig å gjøre seg kjent med de standarder som til enhver tid gjelder før vernekartet utarbeides. Inntil det er etablert slike tegneregler anbefaler direktoratet følgende retningslinjer for utforming av vernekart:

- Grenselinjen skal være en heltrukket sort linje. Grensepunktene markeres med en åpen sirkel og nummereres.

- Vernekartet skal ha en signatur med tegnforklaring som viser verneområdets navn, kommune- og fylkesnavn, verneform(er), kartgrunnlag, kartbladnummer, målestokk, målestokk-linjal, nordpil og vernetidspunkt.
- Rutenett med UTM-koordinater (EUREF 89) skal angis i kartrammen

Direktoratet anbefaler å bruke følgende format:

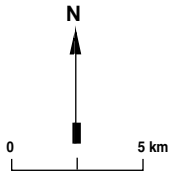
"NAVN" "VERNEFORM"

"Navn", kommune, "fylke"

Vernegrense: ——————

Kartgrunnlag: "N5, N50 etc…"
Kartblad: "DW 242-5-1 etc.."

Målestokk: 1:5000

Miljøverndepartementet,
"måned" "årstall"

Dette eksemplet viser signaturen til et endelig vernekart. På alle kart som sendes til lokal høring og tilrådning til DN, må signaturen vise at det er fylkesmannen sitt forslag til vernegrense.

Enkelte vernevedtak omfatter mer enn en verneform. Da må det benyttes ulike strektyper for de ulike verneformene. Hvis verneområdet har en spesielt komplisert utforming, må det vurderes å ta i bruk farger for å sikre en entydig framstilling.

Det er laget et hjelpemiddel til produksjon av vernekart i Arc View. Programmet kan lastes ned fra Idun på Internett: www.idun.dep.no/WebOffice/. Filen finnes i underkatalogen Fag/Miljøvern/Kart og geodata og heter Produksjon av vernekart. Brukerveiledningen følger vedlagt.

Der vernekartet viser flere verneformer må dette synliggjøres på kartet. Det må gå klart fram om de ulike verneformene overlapper eller ikke. Dette kan gjøres ved hjelp av tekst og/eller karttegn.

Navnet på verneområder bør ta utgangspunkt i et stedsnavn som brukes lokalt. Det kan oppstå uenighet om navnebruken lokalt, og derfor er det viktig at statens navnekonsulent i den aktuelle regionen blir rådspurt om navneforslaget. Det lokale stedsnavnet som ønskes brukt i verneforskriften må være godkjent av Statens kartverk v/Fylkeskartkontoret (jfr. §6 i “Lov om stadnamn”) før saken oversendes DN.

3.6 Verneformer og forskriftsmaler

Dette avsnittet gir en kort presentasjon av ulike verneformer etter naturvernloven. I tillegg er biotopvern etter viltloven og lakse- og innlandsfiskloven kommentert i kap 3.6.5.

Det er også laget en standard forskriftsmal for de fleste verneformer. Disse malene må naturligvis tilpasses lokale forhold og lokale problemstillinger. Innefor verneområder er det store variasjoner mht verneformål, naturgrunnlag, bruk og framtidige utfordringer.

Standard forskrift/forskriftsmal skal være et hjelpemiddel for de som utarbeider konkrete verneforslag og vise "vanlig" restriksjonsnivå med forslag til språk og struktur i regelverket.

3.6.1 Nasjonalpark

Naturvernloven av 19.06.1970:
§ 3. *For å bevare større urørte eller i det vesentlige urørte eller egenartede eller vakre naturområder kan arealer av statens grunn legges ut som nasjonalpark. Grunn av samme art som ikke er i statens eie, og som ligger i eller grenser inntil arealer som nevnt i første punktum, kan legges ut som nasjonalpark sammen med statens grunn.*
I nasjonalparker skal naturmiljøet vernes. Landskapet med planter, dyreliv og natur- og kulturminner skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensninger og andre inngrep.

§ 4. *Vedtak om å legge ut et område til nasjonalpark treffes av Kongen som gir nærmere bestemmelser om området og dets skjøtsel, herunder om fredning av plante- og dyrelivet.*

Urørt natur er en viktig forutsetning for å opprettholde biologisk mangfold. Vern av bl a nasjonalparker er vår del av den internasjonale innsatsen som gjøres for å sikre urørte naturområder og grunnlaget for biologisk mangfold.

Store verneområder sikrer komplekse økosystem og er en viktig faktor i arbeidet med å hindre utrydding av planter og dyr. Nasjonalparkene vil også sikre oss store områder for friluftsliv, naturopplevelse og rekreasjon, og bli viktige deler av vår naturarv til kommende generasjoner. Hovedmotivet for å opprette nasjonalparker er å forhindre inngrep i store urørte naturområder og verne om landskap med planter, dyreliv, natur- eller kulturminner.

Inngrep
Nasjonalparkene skal alltid ha strenge bestemmelser som bl a innebærer forbud mot alle former for inngrep som kan skade verneverdiene. Forbudet mot tekniske inngrep står sentralt og skal håndheves meget strengt ved eventuelle søknader om dispensasjon.

Naturen er blitt til gjennom millioner av år og nasjonalparkene skal forvaltes i lys av det samme perspektiv. Det er svært viktig at man er oppmerksom på små gradvise endringer som over tid kan endre eller skade verneverdiene.

Det skal ikke bygges nye fritidshytter i en nasjonalpark. Nødvendige oppsynshytter, gjeterhytter eller hytter til bruk i reindriften skal om mulig legges utenfor verneområdet. Det skal normalt heller ikke tillates oppført nye turistforeningshytter.

Motorferdsel
Motorferdsel skal holdes på et minimum. Bruk av barmarkskjøretøy skal ikke tillates utenfor eventuelle veger i området. I noen nasjonalparker har man likevel tillatt begrenset bruk av motorsykler til reindrift.

Jakt og fiske
Hovedregelen er at jakt og fiske i sin helhet blir regulert av særlovene, viltloven og lakse- og innlandsfiskloven.

Friluftsliv
Sikring av områder for friluftsliv og naturopplevelse er et viktig delmotiv for opprettelse av store verneområder. Det kan imidlertid i noen tilfeller være vanskelig å avgrense tradisjonelle friluftslivsformer mot nye aktiviteter som paragliding, fosserenning, fallskjermhopping, terrengsykling osv. Det er viktig at vi prøver å styre eller unngå aktiviteter som kan innebære vesentlig slitasje på vegetasjon eller forstyrrelse av dyrelivet.

Fritidsaktiviteter som krever lite tilrettelegging, og i liten grad påvirker naturmiljøet, bør gå foran andre aktiviteter.

Landbruk
Tradisjonell landbruksdrift (f eks beiting og seterdrift) vil som hovedregel kunne fortsette som før. Hogst vil normalt være avgrenset til vedhogst for hytter, setrer som ligger i eller i tilknytning til nasjonalparken. Det samme gjelder reindrift.

Konflikter i forhold til landbruksinteressene kan i første rekke være knyttet til moderne driftsformer som f eks innebærer bruk av motorkjøretøy.

Forskriftsmal for nasjonalparker

Kommentarer til forskriftene er skrevet med kursiv tekst i egne bokser.

FORSKRIFT FOR .....NASJONALPARK I .....KOMMUNE I .....FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av .....med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 3, jfr. § 4 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 AVGRENSNING

Verneområdet berører følgende gnr/bnr:
.....kommune:
.....kommune:

Nasjonalparken dekker et totalareal på ca.....km^2.

Grensene for nasjonalparken fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:100.000 (eller større), datert Miljøverndepartementet.....20..... De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart skal oppbevares i ..... kommuner hos fylkesmannen i ……., i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 FORMÅL

Formålet med ……..nasjonalpark er å bevare et stort og tilnærmet urørt naturområde som sikrer biologisk mangfold med økosystemer, arter og bestander. (alt. bevare et urørt naturområde med landskapselementer og biologisk mangfold i form av osv. .....
.....

Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I formålsbestemmelsen bør områdets egenart/særtrekk fremheves. Likeledes er det i mange nasjonalparker viktig å fremheve kulturminner som landskapselement. Friluftsliv har en sentral posisjon i de fleste nasjonalparker, og må vurderes tatt inn som del av verneformålet.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Landskapet

1.1 Vern mot inngrep i landskapet
Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, andre varige eller midlertidige innretninger, gjerder og anlegg, vegbygging, bergverksdrift, vassdrags-regulering, graving, utfylling og henleggelse av masse, sprenging og boring, bryting av stein, mineraler og fossiler og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:
- vedlikehold av bygninger
- vedlikehold av stier, bruer, skilt og liknende

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
- ombygging og mindre tilbygg til bygninger
- gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade
- bygging av bruer og legging av klopper
- oppsetting av skilt og merking av nye stier
- oppsetting av gjerder

1.1 Eksemplifiseringen under dette punktet skal være typiske eksempler på ulovlige inngrep eller tiltak. Oppregnigen skal være så konkret som mulig og tilpasses det enkelte verneområde. At oppregningen ikke er uttømmende innebærer et forbud mot liknende inngrep eller tiltak.

1.2 Generelle unntak skal beskrives og avgrenses presist. Det finnes en rekke eksempler på at "lovlige" tiltak gjennomført over en rekke år, samlet innebærer en uheldig påvirkning på landskapet.
Bygningstekniske endringer som tilrettelegger for annen bruk vil normalt være ulovlig, f.eks opprusting av uthus til fritidsbruk. Slike endringer krever også tillatelse etter plan- og bygningsloven.

1.3 Tekniske inngrep skal reguleres svært strengt i en nasjonalpark. Det skal ikke kunne gis tillatelse til noen tiltak som kan redusere områdets urørthet. Det kan likevel være hensiktsmessig å ta inn en dispensasjonshjemmel for mindre byggetiltak på eksisterende bygninger. Likeledes at det kan gis tillatelse til oppføring av ny bygning hvis en bygning har gått tapt ved brann eller naturskade.

2. Plantelivet

2.1 Vern av plantelivet.
Vegetasjon, herunder døde busker og trær, skal vernes mot all skade og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

2.2 Bestemmelsen i 2.1. er ikke til hinder for:
- bruk av området til beite
- skånsom bruk av trevirke til bålbrenning
- plukking av bær og matsopp
- plukking av vanlige planter til privat bruk

2.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
- hogst av ved til hytter, støler og gammer i nasjonalparken.

2.4 Regulering av beite.
Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.

2.2 Det kan vurderes en mer spesifikk bestemmelse om beite hvis området er svært sårbart el. utsatt for sterkt beitetrykk. En generell fredning av plantelivet gjør at vi må presisere at det et tillatt å plukke bær, sopp mv.

2.3 Områdets beskaffenhet og brukerinteresser må vurderes konkret.

2.4 Bruk av et område til beite vil normalt kunne fortsette som før. Denne bestemmelsen vil imidlertid gjøre det mulig å regulere ny eller endret beitebruk som skader eller ødelegger verneverdiene. Eventuelle konflikter om beitebruk skal forsøkes løst i minnelighet.

3. Dyrelivet

3.1 Vern av dyrelivet.
Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle og gyteplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt.
Kalking i vassdrag må ha særskilt tillatelse.

3.2 Bestemmelsen i pkt 3.1 er ikke til hinder for:
- jakt etter viltlovens bestemmelser
- fiske etter lov om laksefisk og innlandsfisk (+ evnt. lov om saltvassfiske)

3.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
- utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere.
- kalking av vatn og elver som er nødvendig for å hindre at en art dør ut. Det skal gjennom forvaltningsplanen fastsettes et referanseområde som ikke kan kalkes.

3.1 Det er i utgangspunktet en generell dyrelivsfredning i nasjonalparken, dvs også fredning av arter som ikke omfattes av viltloven § 2.

3.2 Som hovedregel skal jakt og fiske reguleres av særlovgivningen.

3.3 For områder hvor det er aktuelt med kalking av fiskevatn eller elver er det viktig å sette av et eller flere referanseområder for forskning som ikke blir kalket eller påvirket av kalk gjennom avrenning.

4. Kulturminner

4.1 Vern av kulturminner

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner kan ikke flyttes eller fjernes.

4.2 Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til;

- restaurering og skjøtsel av kulturminner

4.1 Det er aktuelt med særskilte bestemmelser om kulturminner i de fleste nasjonalparkene. Bestemmelsene om kulturminner endrer imidlertid ikke kulturminnemyndighetens ansvar for ivaretakelse av kulturminner. Ansvaret for kulturminner er tillagt Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet ved fylkeskommunen eller Samisk kulturminneråd.

4.2 All skjøtsel og restaurering av kulturminner skal på forhånd være avklart med kulturminnemyndigheten.
Restaurering eller skjøtsel skal ikke stride mot verneformålet.

5. Ferdsel

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jfr forvaltningsplan.

5.3 Sykling og bruk av hest

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen.

5.4 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

5.1 og 5.2 Utgangspunktet er naturlivis fri ferdsel i utmark. Restriksjoner på organisert ferdsel er likevel tatt inn for å sikre en dialog mellom brukere og forvaltning og gi forvaltningsmyndigheten en mulighet til å styre ferdselen slik at det ikke oppstår konflikter i forhold til dyreliv eller sårbar natur.

Utviklingen viser at både norske og utenlandske turoperatører i stadig større grad utvikler reiselivstilbud som over tid kan bli en trussel mot verneverdiene. Kontroll med større arrangement og organiserte turer vil derfor kunne forebygge skade på vegetasjon eller forstyrrelse av dyreliv. Unødvendig regulering/kontroll skal unngås.

5.4 Denne bestemmelsen vil kun være aktuell innenfor et avgrenset område hvor ferdsel er en direkte trussel mot verneverdiene. Utarbeidelse og vedtakelse av slik forskrift følger forvaltningslovens bestemmelser.

6. Motorferdsel

6.1 Forbud mot motorferdsel
Motorferdsel er forbudt på land og vatn, og i lufta under 300 meter.

6.2 Bestemmelsen i pkt 6.1 er ikke til hinder for
- motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsel-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver
- bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med utøvelse av reindrift

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
- øvingskjøring til formål nevnt i pkt 6.2
- bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med husdyrhold, vedhogst o.l
- bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av varer til hytter og støler
- bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter, klopper o.l.
- bruk av beltegående "elgtrekk" eller luftfartøy til uttransport av elgslakt

6. Lov om motorferdsel gjelder i tillegg til disse bestemmelsene, men gir ikke tillatelser ut over det vernereglene fastsetter. Verneforskriftene endrer ikke grunneiers rett til å nekte/regulere motorferdsel på egen grunn.

6.3 Aktuelle unntak må være gjenstand for en konkret vurdering. Det kan være tilfeller hvor det også må innhentes tillatelse etter lov om motorferdsel.

7. Forurensning

7.1 Forbud mot forurensning
All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Avfall skal tas med ut av området.

7.2 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
- bruk av kalk, sand og liknende til snøsmelting

7.3 Støy
Bruk av motordrevet modellfly, modellbåt, isbor o.l. er forbudt

7.1 Avrenning fra kalk vil kunne påvirke plante- og dyrelivet i områder hvor slike endringer ikke er ønskelig. Transport av kalk til slike formål vil også generere økt motorferdsel.

7.2 Hovedregelen er at avfall skal tas med ut av området. I noen tilfeller kan det likevel være hensiktsmessig at noe avfall brennes for å redusere transportbehovet. Brenning av avfall krever normalt også tillatelse etter forurensningsloven.

§ 4 GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

Begrepet "arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning" er avgrenset til større tiltak som har nasjonal betydning. Bestemmelsen åpner ikke for tiltak som kun har regional eller lokal betydning.
Unntaket for "andre særlige tilfeller" gjelder forbigående forstyrrelser eller bagatellmessige tiltak - som ikke kommer i konflikt med verneformålet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN MV

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon osv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet.

§ 6 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for verneforskriften.

Direktoratet for naturforvaltning er delegert myndighet til å fastsette hvem som skal ha forvaltningsansvar for verneområder i Norge.

§ 7 RÅDGIVENDE UTVALG

Forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltning av nasjonalparken.

Et rådgivende utvalg skal følge utviklingen i nasjonalparken og bistå forvaltningsmyndigheten med med råd og uttalelser i forvaltningsspørsmål. Sammensetningen av slike råd må bl.a vurderes ut fra forvaltningsmessige utfordringer. Rådgivende utvalg bør som hovedregel oppnevnes for hele verneområdet.

§ 8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks.

Ikrafttredelse av forskriften vil normalt være dato for vernevedtaket, dvs når vedtaket blir truffet av regjeringen ved kgl. res.

3.6.2 Landskapsvernområde

Naturvernloven av 19.06.1970:
§ 5. *For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernområde. I landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.*

§ 6. *Vedtak 1 om å legge ut et areal som landskapsvernområde treffes av Kongen, som kan fastsette nærmere bestemmelser om området, dets skjøtsel og bruken av det.*

§ 7. *Bestemmelsene i §§ 5 og 6 gjelder ikke områder som omfattes av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven.*

Direktoratet for naturforvaltning har utarbeidet et eget notat om retningslinjer ved utarbeidelse av forskrifter for landskapsvernområder. Notatet er utarbeidet i samarbeid med Landbruksdepartementet.

Notatet er tatt inn i sin helhet nedenfor og inneholder både en omtale av landskapsvernområde som verneform og en standard forskriftsmal for landskapsvernområder:

Forskrifter for landskapsvernområder.

Retningslinjer ved utarbeidelse av forskrifter for landskapsvernområder etter naturvernloven. Direktoratet for naturforvaltning, oktober 2000.

Innledning

I forbindelse med gjennomføringen av Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" er det foreslått opprettet flere nye landskapsvernområder i Norge. Som et hjelpemiddel for forvaltningen og de som blir berørt av et verneplanforslag, har vi derfor utarbeidet en mal for utforming av forskrifter. Forskriftsmalen som er tatt inn bakerst (s. 3.43) viser anbefalt oppbygging av en forskrift og et mulig restriksjonsnivå. Innholdet i en verneforskrift må imidlertid tilpasses hver enkelt sak ut fra hvilke verneverdier og brukerinteresser som gjør seg gjeldende.

Mange av de landskapsvernområdene som blir foreslått opprettet i landsplanen for nasjonalparker ligger i områder hvor det i dag drives aktivt landbruk. Forslaget til forskriftsmal er derfor utarbeidet i samarbeid med Landbruksdepartementet.

Landskapsvernområder

Etter naturvernloven § 5 kan arealer legges ut som landskapsvernområder for å bevare et "egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap". Landskapsvernområder kan derfor omfatte et bredt spekter av naturtyper og kulturpåvirkede landskap.

I et naturlandskap styres utviklingen i hovedsak av naturens egne lover. Naturlandskapet kan ha spor av inngrep, men det økologiske systemet vil i større grad være intakt enn i kulturlandskapet som er påvirket av menneskers bruk over lang tid. Mange landskapsvernområder inneholder kulturlandskap hvor fortsatt bruk og skjøtsel av skog og annen vegetasjon er nødvendig for å opprettholde eksisterende landskapsbilde og vegetasjonssamfunn.

Landskapsbildet kan også være en viktig kunnskapskilde og en viktig del av vår natur- og kulturarv. Ulik bruk av landskapet gjennom tidene (jordbruk, fiske, skogbruk) har mange steder formet det landskapet vi ser rundt oss og forteller mye om vår historie.

I et landskapsvernområde vil det ikke være tillatt å iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Bevaring av "landskapsbildet" (landskapsopplevelsen) vil derfor være en sentral målsetting ved forvaltning av alle landskapsvernområder. Landskapsbildet beskrives ofte som totalinntrykket eller helhetsopplevelsen av landskapet gjennom syn, hørsel og lukt.

Opprettelse av landskapsvernområder vil også være et viktig tiltak i arbeidet med å sikre et bredt og representativt spekter av naturtyper i Norge. Bredde og variasjon i naturtyper er en viktig forutsetning for et biologisk mangfold med naturlig artsrikdom av planter og dyr.

Det er pr. 1. januar 2001 opprettet 97 landskapsvernområder i Norge. I forbindelse med gjennomføringen av landsplanen for nasjonalparker er det foreslått opprettet 17 nye store områder. I tillegg vil det trolig bli foreslått opprettet en rekke mindre områder i seterdaler og randsoner til de nye nasjonalparkene.

Inngrep i landskapsvernområder

Vernevedtakenes hovedfunksjon er å regulere den fysiske råderetten over et område for å hindre at det skjer ødeleggende naturinngrep. I et landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som kan skade eller forringe landskapet.

Vernebestemmelsene skal også hindre at det skjer flere små inngrep over et lengre tidsrom som samlet sett er til skade for verneverdiene. Inngrep/ tiltak som isolert sett er bagatellmessige kan i sum - og over tid - lett kunne prege landskapet og forringe landskapskvalitetene. Det er derfor viktig at man ikke bare tar i betraktning de umiddelbare virkningene av et inngrep, men også vurderer alle sannsynlige/påregnelige langtidsvirkninger. Inngrepet må også vurderes opp mot de interesser som tiltaket representerer, betydningen av å få gjennomført tiltaket.

Virkningene av et eventuelt inngrep blir en samlet vurdering av inngrepets art og omfang, særlig med hensyn til omgivelsene. I en slik vurdering vil hensynet til landskapsbildet være sentralt. Et inngrep vil derfor lettere bli betraktet som vesentlig hvis det skjer i et naturlandskap enn om det foretas i et kulturlandskap. Forholdet til omgivelsene vil bl.a avhenge av områdets beskaffenhet og inngrepets beliggenhet. Likeledes vil selve utførelsen av inngrepet ha betydning.

Landbruk i landskapsvernområder

I et landskapsvernområde vil normalt jord- og skogbruk kunne fortsette som tidligere, men det vil ofte bli gitt bestemmelser som gjør at det kan være nødvendig å ta større hensyn til de landskapsmessige konsekvensene av virksomheten enn hva man gjør i andre områder. Det er derfor viktig å følge utviklingen innenfor landbruket slik at det ikke tas i bruk maskiner eller utstyr som påfører natur- eller kulturlandskap skade. For å ta vare på verneverdiene kan det være nødvendig å regulere landbrukets driftsformer og arealbruk. Det kan også være ønskelig å opprettholde driftsformer som har skapt en spesiell og kulturpåvirket vegetasjonssammensetning. Jordbruk på eksisterende dyrket mark vil normalt kunne drives som tidligere med tidsmessig utstyr. For skogbruket vil det som regel være aktuelt med restriksjoner knyttet til vegbygging/ transport og hogstformer, jfr. vedlagte forskrift § 3 pkt. 1.3 og 2.4. Nødvendig bruk av eksisterende veier og bygninger til jord- og skogbruk vil være tillatt.

Verneplanarbeid

Et vedtak om vern etter naturvernloven blir truffet av Kongen i statsråd, dvs. regjeringen. Før det blir truffet et vernevedtak skal forhold som restriksjonsnivå, fortsatt næringsdrift/ næringsutvikling, arealavgrensning og organisering av forvaltningsmyndighet utredes i nært samarbeid med kommuner, grunneiere, brukere og berørte instanser. En god verneplanprosess skal involvere og engasjere lokalsamfunnet på en slik måte at vi

får en konstruktiv dialog mellom vernemyndighetene og de som blir berørt. Fylkesmannen er tillagt hovedansvaret for å utrede behovet for vern.

Saksbehandlingen ved et større verneplanarbeid er omfattende og vil normalt ta 4 – 6 år. Grunneiere/rettighetshavere eller andre berørte skal så langt det er mulig ha skriftlig melding om at arbeidet med en verneplan er startet opp. I denne meldingen skal de bli orientert om hvilke planer som foreligger, videre saksbehandling, muligheter for å komme med innspill osv.

En verneplan skal sendes både på lokal og sentral høring. Samtlige berørte vil således bli gitt anledning til å uttale seg skriftlig til planene. I tillegg vil det normalt bli avholdt en rekke møter og befaringer hvor det gis mulighet til å fremme egne synspunkter og komme med opplysninger som kan være av interesse for verneplanarbeidet. I den senere tid har det også vært vanlig at det blir oppnevnt egne referansegrupper som ivaretar kontakten med fylkesmannen under verneplanprosessen.

Forskrifter om vern

Verneforskriftene er et juridisk dokument som regulerer forholdet til det øvrige regelverk og fastsetter hvilke rådighetsbegrensninger som gjelder for grunneiere, rettighetshavere og andre brukere av området.

I verneforskriftene blir det gitt rammer for bruk av området gjennom generelle forbud mot alle inngrep/tiltak som kan skade verneområdet, noen generelle unntak fra forbudet – og muligheter for å søke om dispensasjon. Det er derfor viktig å se den enkelte bestemmelse i sammenheng med andre bestemmelser i forskriftene. En slik oppbygging av verneforskriften er nødvendig for å avgrense mot annet lovverk og unngå senere konflikter om fortolkning mv.

Grunneierne beholder eiendomsretten til området etter at området er vernet og forskrifter etter naturvernloven endrer ikke grunneiers rettigheter eller plikter etter annet regelverk uten at det fremgår særskilt av vernebestemmelsene. Søknader om byggetillatelse må f. eks også behandles etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Bestemmelser gitt i medhold av naturvernloven går likevel foran bestemmelser gitt i andre lover/forskrifter hvis det er motstrid mellom bestemmelser.

Forvaltningsplan

Utarbeidelse av egne forvaltningsplaner skal sikre at vi får en helhetlig forvaltning av verneområder i tråd med verneformålet. Innenfor rammen av verneforskriften skal en forvaltningsplan gi føringer for fremtidig forvaltning av områdene. For bruksintensive områder bør et utkast til forvaltningsplan foreligge samtidig som verneforslaget sendes på høring.

En forvaltningsplan skal gi retningslinjer for praktisering av vernebestemmelsene i området og skissere hvilken skjøtsel, bruk eller tilrettelegging som kan være aktuell. Likeledes skal en forvaltningsplan skissere hvilke oppgaver som bør løses eller gjennomføres i planperioden.

Gjennom forvaltningsplaner skal forholdet til ulike brukerinteresser vurderes og avklares. Store forskjeller i naturgrunnlag, bruk og tilgjengelighet kan gjøre det nødvendig å dele inn området i egne soner som har forskjellig målsetting for bruk og vern. Sonering vil også gjøre det mulig å bygge inn nødvendig fleksibilitet og brukertilpasning.

I en rapport utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning "Forvaltning av nasjonalparkar, DN-rapport 1996-3", er det nærmere redegjort for utarbeidelse av forvaltningsplaner og bruken av sonering. (jf også kap 6 i denne håndboka).

Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for både forvaltningsmyndighet og de som eier eller bruker området. Planen skal rulleres med jevne mellomrom, og/eller etter behov. Under enhver omstendighet skal en forvaltningsplan rulleres minst hvert 10. år.

Direktoratet for naturforvaltning vil normalt være godkjenningsmyndighet for forvaltningsplaner til store landskapsvernområder og landskapsvernområder som ligger i nær tilknytning til en nasjonalpark.

Forvaltning av landskapsvernområder

Fylkesmannen har tradisjonelt vært tillagt forvaltningsansvaret for verneområder etter naturvernloven i Norge.

Direktoratet for naturforvaltning er delegert myndighet til å fastsette hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområder. For landskapsvernområder har direktoratet åpnet for at kommunene kan få delegert forvaltningsmyndighet.

Bruk av standard forskriftsmal

Innenfor landskapsvernområdene finner vi store variasjoner både mht naturgrunnlag, bruk og framtidige utfordringer. Verneforskriftene for et område må derfor tilpasses lokale forhold og lokale problemstillinger. Det aktuelle restriksjonsnivået må naturligvis fastsettes med bakgrunn i verneformål, brukerinteresser mv.

Det kan særlig være grunn til å foreta en tilpasning av forskriftene i kystnære områder hvor landskapet og brukerinteressene er vesentlig annerledes enn i innlandet.

Utkastet til standard forskrift som er tatt inn på de neste sider skal være et hjelpemiddel i dette arbeidet og vise hvordan vi anbefaler at en forskrift bygges opp. Vi håper at forskriftene kan være et godt utgangspunkt for de som arbeider med opprettelse av verneområder - og synliggjøre hvilke hensyn som bør ivaretas ved forskriftsarbeidet.

Forskriftsmal for landskapsvernområder

Kommentarer til forskriftene er skrevet med kursiv tekst i egne bokser.

FORSKRIFT FOR .....LANDSKAPSVERNOMRÅDE I .....KOMMUNE I .....FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av .....med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5 og 6, jfr. §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 AVGRENSNING

Landskapsvernområdet berører følgende gnr/bnr:
……kommune:
……kommune:

Det samla arealet er på ……...km^2.
Grensene for landskapsvernområdet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:100.000, datert Miljøverndepartementet,.....……..20.....….. På kartet er det avmerket en sone A og en sone B hvor det gjelder særskilte bestemmelser.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriftene m/kart skal oppbevares i ……..kommune, hos Fylkesmannen i ……., i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet

For noen områder kan det være aktuelt med forskjellige bestemmelser innenfor ett og samme verneområde. I disse forskriftene er dette markert med Sone A og Sone B.

§ 2 FORMÅL

Formålet med opprettelsen av ……..landskapsvernområde er å ta vare på et egenartet eller… vakkert natur og/eller…. kulturlandskap med det biologiske mangfold som preger landskapet.

.....

.....

I sone A……
I sone B……

I første avsnitt bør områdets egenart/særtrekk fremheves. Hvis det er aktuelt med flere soner innenfor verneområdet, bør det spesifikke for hver sone fremheves. Beskrivelse av landskapsbildet bør stå sentralt ved utformingen av formålsbestemmelsen.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Inngrep i landskapet

1.1 Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.
Med de unntak som følger av forskriften pkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, bryting av stein, mineraler og fossiler og fjerning av større stein og blokker, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapet art eller karakter vesentlig.

1.1 Eksemplifiseringen under dette punktet skal være typiske eksempler på ulovlige tiltak/inngrep. Unntak fra forbudene er vist gjennom generelle unntak i pkt. 1.2 og spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i pkt. 1.3.

Oppregningen av forbud skal være så konkret som mulig og tilpasses det enkelte verneområde.. At opplistingen ikke er uttømmende innebærer et forbud mot liknende inngrep i landskapet.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- vedlikehold av bygninger og innretninger.
- vedlikehold av merkede stier, skilt, bruer og løyper i henhold til forvaltningsplan.
- drift og vedlikehold av jordbruksarealer i sone…….. Retningslinjer for drift fastsettes i forvaltningsplan.
- anlegg av sanketrøer og nødvendig gjerding i sone……..
- vedlikehold av eksisterende veier i sone……..

1.2 Generelle unntak bør beskrives og avgrenses presist. Det finnes en rekke eksempler på at "lovlige" tiltak, gjennomført over en rekke år, samlet innebærer uheldige endringer av landskapet. .

Gjennom å knytte bestemmelsene til en forvaltningsplan vil man bygge inn noe fleksibilitet i vernereglene. Det kan f.eks være behov for justering eller tilpasning til nye driftsmetoder når en forvaltningsplan skal revideres.

Unntaket for nødvendig gjerding er tenkt for husdyr/beitedyr.

Vedlikehold av eksisterende veier må skje på en slik måte at vegen ikke endrer karakter. Det vil normalt være tillatt med nødvendig grusing og grøfting langs veger. Nærmere retningslinjer for vedlikehold bør fastsettes gjennom forvaltningsplanen.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger
- gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade
- bygging av bruer og klopper
- riving av bygninger som preger landskapets art og karakter
- oppføring av nye bygninger som er nødvendige til jordbruksformål i sone…….
- uttak av sand/skjellsand til eget bruk
- tilrettelegging for vinterveger eller barmarkstransport av tømmer i sone…….
- næringsutvikling som ikke er i strid med verneformålet i sone…….

1.3 Tillatelse til inngrep skal bare kunne gis etter en grundig vurdering av konsekvenser på kort og lang sikt.

Tillatelse til oppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade vil normalt bli gitt. Det kan imidlertid settes krav til plassering/tilpasning til terreng, utforming av bygning osv.

Retningslinjer for dispensasjonspraksis skal trekkes opp gjennom arbeidet med forvaltningsplan, jfr. forskriften § 5.

Tilrettelegging for vinterveger eller barmarkstransport skal kun skje ved enkle inngrep som er nødvendige for fremkjøring av tømmer.Det er viktig å redusere/hindre varige markskader gjennom fornuftige traseevalg og riktig tilpasset maskinbruk.

2. Plantelivet

2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2 Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.

2.3 Hogst av ved til eget bruk er tillatt.

2.4 I sone ……. kan skogsdrift og uttak av ved skje i medhold av plan som er godkjent av forvaltningsmyndigheten. En plan skal normalt bygge på følgende retningslinjer;

- lukkede hogstformer bør benyttes
- områder som vesentlig preger skogbildet skal bevares
- bekkedaler, urskogslommer, koller og tiurleiker skal bevares
- edellauvskog og arealer med fuktskog skal ikke hogges
- etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse
- ved behov kan suppleringsplanting benyttes

2.1 Dette innebærer bl.a et forbud mot skogreising og treslagskifte.

2.2 Bruk av et område til beite er normalt ikke noe problem. En rekke steder vil også beite være ønskelig for å opprettholde et kulturlandskap.

2.3 Hogst av ved til eget bruk er tillatt. Med "eget bruk" menes vanlig privat forbruk til vedfyring, ikke bruk av ved til store fyringsanlegg eller uttak for salg. Motorisert transport krever særskilt dispensasjon.

2.4 Dette punktet regulerer hogst av trevirke. Grunneier, landbruksetat i kommune, skogeierforening el. andre kan fremme forslag til slik plan. For de områder hvor opprettholdelse av eksisterende skogbilde er en del av verneformålet, skal lukkede hogstformer benyttes. Det skal ikke etableres skog som "uniformerer" landskapet. Skogsdriften skal legge til rette for bevaring av skogens biologiske mangfold, et variert og flersiktet skogbilde - og et stabilt landskapsbilde. Nødvendig motorferdsel skal avklares i planen.

3. Dyrelivet

3.1 Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser.

3.2 Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskloven.

3.2 Det er ikke fastsatt særskilte bestemmelser om jakt innenfor landskapsvernområdet. Her gjelder mao vanlige bestemmelser gitt med hjemmel i viltloven. For transport av storvilt gjelder bestemmelsene i pkt. 5.2 og 5.3.

3.3 Det er ikke fastsatt særskilte bestemmelser om fiske. Eventuell transport må omsøkes på vanlig måte, jfr. pkt 5.2 og 5.3.

4. Ferdsel

4.1 All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2 Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jfr forvaltningsplan.

4.3 Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traseer som er godkjent for bruk i forvaltningsplanen.

4.4 Innenfor nærmere avgrensa deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

4.1 og 4.2 Fri ferdsel i utmark skal være retningsgivende i landskapsvernområder. Restriksjoner på organisert ferdsel er tatt inn for å sikre en dialog mellom brukere og forvaltning og gi forvaltningsmyndigheten mulighet for å styre ferdselen og redusere konfliktene i forhold til dyrelivet og sårbar natur.

Utviklingen viser at både norske og utenlandske turoperatører i stadig større grad utvikler nye tilbud som over tid kan bli en trussel mot verneverdiene. Kontroll med større arrangement og organiserte turer vil derfor virke forebyggende mot slitasje/ skade og sikre allmennheten fortsatt rett til fri ferdsel også i fremtiden.

Unødvendig regulering og kontroll skal unngås. Faste arrangement bør f. eks kunne få flerårige tillatelser hvis det ikke oppstår konflikter i forhold til naturmiljøet.

Grensene for hva som skal regnes som større arrangement må avgjøres konkret for hvert område. Gjennom arbeidet med forvaltningsplan må man bl.a vurdere områdets sårbarhet, mulighetene for kanalisering av ferdsel, behov for tilrette-legging osv. Skoleklasser, barnehager eller lignende trenger ikke søke om tillatelse når området brukes til turområde.

4.4 Denne bestemmelsen vil unntaksvis bare være aktuell for mindre og avgrensede områder hvor ferdsel utgjør en direkte trussel mot verneverdiene.

5. Motorferdsel

5.1 Motorferdsel er forbudt på land og i vatn.

5.2 Forbudet i punkt 5.1 gjelder ikke:

- motorferdsel ved militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsel-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver.
- motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av jordbruksarealer
- bruk av elgtrekk
- bruk av motor på båt i forbindelse med fiske i sjø over 2 km^2
- bruk av snøscooter i forbindelse med reindrift
- motorferdsel i forbindelse med skogsdrift som er godkjent ihht pkt 2.4
- motorferdsel på veger i sone …… som er avmerket/godkjent i forvaltningsplan

5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av båt med motor, beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy i forbindelse med;

- husdyrhold,
- vedhogst
- storviltjakt
- fiske
- transport av varer inn til hytter og støler
- transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på hytter, klopper o.l.
- øvelsesvirksomhet

5.1 Lov om motorferdsel gjelder i tillegg til disse bestemmelsene, men gir ikke tillatelse ut over det vernereglene fastsetter. Det kan være tilfeller hvor det også må innhentes tillatelse etter lov om motorferdsel.

Verneforskriftene endrer ikke grunneiers rett til å nekte/regulere motorferdsel på egen grunn.

6. Forurensing

6.1 Forsøpling og bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt

6.2 Avfall skal tas med ut av området.

6.3 Unødvendig støy er forbudt. Det er ikke tillatt å bruke motor på modellfly, modellbåt o.l.

§ 4 GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

Unntak "når formålet med fredningen krever det" kan f.eks være avskyting/fangst av en dyreart som overstiger bæreevnen til et område.
Unntak for "vitenskapelige undersøkelser" er mest aktuelt i forbindelse med forskningsaktiviteter.
Arbeid av" vesentlig samfunnsmessig verdi" er kun tiltak av nasjonal betydning.
Unntaket for" andre særlige tilfeller" gjelder små inngrep eller tiltak som er av stor betydning for søkeren - og som ikke kommer i konflikt med verneformålet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Forvaltningsplaner skal vise hvordan forskriftene skal praktiseres og være et hjelpemiddel for forvaltningsmyndigheten i den daglige forvaltningen av verneområdet. Målsettingen er å kunne styre aktiviteter/virksomhet innenfor et verneområde slik at det ikke oppstår unødvendige konflikter mellom ulike brukerinteresser. De retningslinjer som trekkes opp i en forvaltningsplan må naturligvis ligge innefor rammen av forskriftene.

For bedre å kunne sikre verneverdiene og styre brukerinteressene kan det være hensiktsmessig å dele inn et verneområde i forvaltningssoner. I slike soner kan det f.eks i forvaltningsplanen anbefales forskjellig dispensasjonspraksis.

Forvaltningsplaner skal rulleres med jevne mellomrom, og/eller etter behov. En plan skal alltid rulleres minst hvert 10 år.

§ 6 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

Forvaltningsmyndighet for et verneområde innebærer ansvar for å sikre en utvikling i tråd med verneformålet. Ansvarlig forvaltningsmyndighet vil bl.a ha myndighet/kompetanse og ansvar for å behandle søknader om dispensasjoner, utarbeide forvaltningsplaner, organisere oppsyn, samarbeide med andre myndigheter, lag og organisasjoner og holde kontakt med ev. rådgivende utvalg. Forvaltningsmyndighet innebærer også et budsjettansvar.
Direktoratet for naturforvaltning er delegert myndighet til å fastsette hvem som skal være forvaltningsmyndighet for et verneområde. For landskapsvernområder kan samtlige kommuner søke om å få delegert forvaltningsmyndighet.

§ 7 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

Et rådgivende utvalg bør som hovedregel oppnevnes for hele verneområdet. Sammensetningen av slike råd må vurderes bl.a ut fra brukerinteressene og forvaltningsmessige utfordringer. Utvalget skal bistå forvaltningsmyndigheten med råd og uttalelser i aktuelle forvaltningsspørsmål.

§ 8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks.

3.6.3 Naturreservat

Naturvernloven av 19.06.1970:
§ 8. *Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende.*

Naturreservat i medhold av naturvernlovens § 8 er den strengeste formen for områdevern etter naturvernloven. Ved opprettelse av naturreservat er målsettingen å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype, som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk verdi eller som skiller seg ut ved sin egenart. I naturreservat vil det være knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier og fører til uønskede endringer i vegetasjon, dyreliv og landskap i kortere eller lengre perioder.

På de neste sider finnes en mal for fredningsforskrift for naturreservat. For ulike naturreservat-typer vil forskriften være noe forskjellig, avhengig av verneformålet. For fylkesvise verneplaner blir forskriften for det enkelte reservat ganske lik, men lokale tilpasninger gjør likevel forskriften for enkeltreservater noe forskjellig.

Formål
Hovedformålet med fredningen av et område som naturreservat er å sikre områder som er urørte eller i det vesentlige urørte, og som kan ha verdi som referanseområde. Verneformålene er knyttet opp til å ivareta helhetlige økosystem som for eksempel skog, myr, sjøfuglområde, våtmark eller lignende.

Inngrep
I et naturreservat er vegetasjon og dyreliv fredet mot skade og ødeleggelse. Videre er det forbud mot å iverksette tiltak som kan endre naturmiljøet. Eksempler på slike tiltak kan være: oppføring av bygninger, graving av grøfter til drenering, fremføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier. Lignende tiltak med tilsvarende effekt vil også være forbudt, selv om de ikke eksplisitt nevnes i forskriften.

Motorisert ferdsel
Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt. Forbudet omfatter også start og landing med luftfartøy, og lavtflyging under 300 meter der det har betydning for dyre- og fugleliv, f.eks. på grunn av reirplasser og hiområder.

Landbruksdrift
Landbruksdrift i det omfang (intensitet og areal) og med driftsformer, slik det ble utøvet da vernesaken ble kjent for vedkommende grunneier, kan vanligvis fortsette.

Virkemidler til å regulere landbruksdrift inntil eller umiddelbart utenfor et reservat finnes ikke i naturvernloven. Grensedragning mellom vernebestemmelser på den ene side og jordbruk på den annen kan være vanskelig. Hele tiden må man ha verneformålet for øyet ved grensedragning og utforming av verneregler. Det er bare unntaksvis aktuelt å ha fulldyrket mark innenfor vernegrensene i et naturreservat. Vedlikehold av anlegg som eksisterer på tidspunkt da vernesaken ble kjent for vedkommende eier, evt. på vernetidspunktet, aksepteres.

Formålet med et barskogreservat er å ivareta verneverdier knyttet til natur - eller urskog. Vanlig skogsdrift vil være forbudt i naturreservater. Det vil vanligvis være et generelt forbud mot hogst og fjerning av døde trær, men det åpnes ofte for begrenset uttak av ved etter nærmere retningslinjer til bruk i området hvor det er relevant.

Jakt og fiske
Jakt og fiske vil i hovedsak være regulert av de generelle bestemmelser etter viltloven og lov om lakse- og innlandsfisk. Vernevedtak er ikke til hinder for tradisjonelt fiske. Størrelse og verneformål på reservatene er avgjørende for vurdering av om jakt tillates eller ikke.

I sjøfugl- og våtmarksreservater er det ofte totalforbud mot jakt og fangst. Det kan likevel være tilfeller hvor det er behov for felling av vilt for å hindre bestandsmessige misforhold mellom forskjellige arter, blant annet på grunn av menneskeskapte faktorer, f.eks. ved fastlandsvei til øyer. Forfølgelse og felling av påskutt eller skadet vilt gjennom et naturreservat skal ikke hindres. Ut fra områdets funksjon kan også f eks storviltjakt og lisensjakt på store rovdyr tillates i våtmarksreservater.

Ferdsel
I naturreservater som har verneformål knyttet til skog og myr er det normalt ingen restriksjoner på ferdsel til fots, på ski og med båt. I sjøfugl-, våtmarks- og og myrreservater viktige for fuglelivet er det i mange tilfelle ferdselsforbud i hekketiden, men ingen regulering av ferdsel til andre tider av året.

Friluftsliv er ikke en del av verneformålet for naturreservater. Mange naturreservater er like fullt viktige og mye brukte friluftslivsområder med store opplevelsesverdier. Tilrettelegging for friluftsliv i naturreservater skal som hovedregel ikke ha som utgangspunkt å øke ferdselen i området. Tilrettelegging skal kanalisere ferdsel slik at den ikke kommer i konflikt med verneformålet. Informasjon og veiledning skal normalt prioriteres foran fysiske tilretteleggingstiltak. I enkelte tilfelle kan det være aktuelt med mer omfattende tilretteleggingstiltak i naturreservater, bl.a. klopplegging, bygging a fugletårn o.l.

I forberedelse til opprettelse av nye naturreservater vil det legges til grunn at større arrangementer som f.eks. idrettsarrangementer og teltleirer vil være forbudt dersom det ikke er gitt spesiell dispensasjon. Turvirksomhet i reg i av ideelle lag og foreninger, universiteter, skoler eller andre institusjoner kan skje uten å søke dispensasjon. Dersom forholdet til verneformålet ikke tilsier regulering av ferdsel, evt. mer omfattende reguleringer av ferdsel, vil dette konkret vurderes ved utforming av verneforskriften for det enkelte område. Dersom utviklingen i verneområdet tilsier det, kan ferdsel i verneområdet reguleres eller forbys.

Forskriftsmal for naturreservat

Kommentarer til forskriftene er skrevet med kursiv tekst i egne bokser.

FORSKRIFT FOR .....NATURRESERVAT I .....KOMMUNE I .....FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av .....med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8 jf, § 10 og §§ 21, 22 og 23.
Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 Avgrensing

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: .....

Naturreservatet dekker et totalareal på ..... dekar, hvorav ca…daa er landareal/ sjøareal.

Grensene for naturreservatet går fram av vedlagte kart i målestokk .....datert Miljøverndepartementet .....
De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i .....kommune, hos Fylkesmannen i .....fylke, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

Dersom reservatet strekker seg over flere kommuner må det spesifiseres hvilke gårds- og bruksnummer som hører til hvilken kommune.

Sjøareal er ment å være saltvann. Totalarealet inkluderer ferskvann.

Målestokken på kartet settes inn f .eks 1:20 000 eller 1:5 000.

Forskrift med kart skal oppbevares i alle berørte kommuner.

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt (eventuelt et spesielt) barskog-/ våtmark-/sjøfugl-/myrområde (eventuelt bare "naturområde") med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av…..

Det er viktig at formålet blir beskrevet på en slik måte at det blir lett å forvalte forskriften. Det er et viktig poeng at hele økosystemet skal fredes, med alle dets arter og naturlige økologiske prosesser. Videre er det viktig å knytte formålets ordlyd opp mot kriteriene i naturvernlovens § 8, som viser til områdets særskilte pedagogiske eller vitenskapelige betydning.

Området kan være egenartet i form av..... (her skal det spesifiseres kort for hvert enkelt område (en til to setninger). F.eks
Generelt:
- *urørthet*
- *svært sjeldne/trua arter*
- *naturtype som er typisk for regionen*
- *om deler av reservatet inneholder særlige verdier*

Barskog
- *et kystnært furuskogområde med flere særpregete arter*
- *et av de få gjenværende urskogsområdene i landet*
- *et barskogområde med fattig furuskog og middels rik granskog i den sørboreale skogsonen*

For de aller fleste barskogreservat vil for eksempel urørthet være en viktig egenskap som bør framgå av formålet, enten ved at områdene i stor grad er urørt i dag, eller at vi ønsker en utvikling mot mer urørthet i framtiden.

Sjøfugl
- *en viktig hekkelokalitet, mytelokalitet, trekklokalitet, overvintringslokalitet*

Våtmark
- *et produktivt og artsrikt våtmarksområde*
- *et deltaområde som naturtype (geomorfologisk og med rikt utviklet strandeng)*
- *viktig marint gruntvannsområde*

Myr
- *en myrtype og myrvegetasjon vanlig for kyststrøk*
- *myrområde med terrengdekkende myr*
- *typiske fattige flatmyrer av meget stor viktighet for vegetasjonshistorisk forskning*

§ 3 Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjon er fredet mot skade og ødeleggelse

Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, parkering av campingvogner, brakker o.l, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt.

Opplistingen er ikke uttømmende.

4. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

Det er viktig at forbudene kan knyttes opp mot bevaring av verneverdiene. Unntak fra forbudene er vist gjennom generelle unntak i § 4.

I de ulike naturreservattypene er forbudene utformet til dels forskjellig.

Pkt. 1
Sjøfuglreservat: all vegetasjon i vann og på land fredet mot alle former for skade og ødeleggelse.
Barskog/myr: Døde trær og busker er fredet

Pkt. 2
Sjøfuglreservat: Bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er forbudt.

Pkt. 3
Opplistingen av forbud under punkt 3 skal være så konkret som mulig og tilpasses det enkelte verneområde. I forskriftene til naturreservater som ikke inneholder ferskvann, sjøområder eller som ikke grenser til vann, vil det for eksempel ikke være aktuelt å ha med punktet "opplag av båter" i opplistingen. At opplistingen ikke er uttømmende innebærer et forbud mot lignende inngrep i landskapet.

Pkt. 4
Hvor hensynet til verneverdier tilsier det skal det, settes lavtflyvningsforbud, dvs. under 300 meter. Forbudet må oppfylle kriteriene i NVL § 22 1. ledd, dvs. "anses nødvendig for å bevare plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster".
I en del forskrifter er det også satt forbud mot bruk av modellbåter, modellfly og bruk av seilbrett.

Evnt. eget pkt. 5
Bestemmelser om ferdselsrestriksjoner vil ikke være like aktuelt å ha med i alle naturreservater. Det er viktig at det på bakgrunn av høringen vurderes hvilke bestemmelser som skal gjelde for ferdsel.

Det kan settes bestemmelser om at idrettsarrangement, telteleire og andre større arrangementer er forbudt. Det kan også tas med en bestemmelse om ferdsel kan reguleres eller forbys gjennom egen forskrift dersom dette viser seg nødvendig for å ta vare på verneformålet, se § 6. Videre kan det for noen områder være aktuelt å

forby camping, teltoppsetting og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering, samt båtcamping og sportsdykking i en gitt sone ut fra land. Ferdselsrestriksjoner i tidsperioder med hekking (vanligvis fom 1. april tom 31. juli) er aktuelt i alle områder hvor funksjon som hekkelokalitet inngår som verneverdi.

Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenom eksisterende veger kan være forbudt.

§ 4 Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for :

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

Bestemmelsene i § 3, pkt 1-3, er ikke til hinder for :

2. Sanking av bær og matsopp.

3. Fiske.

4. Vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.

Generelle unntak bør beskrives og avgrenses presist. Det finnes en rekke eksempler på at lovlige tiltak gjennomført over en rekke år, samlet innebærer uheldige endringer i naturmiljøet.

Etter en konkret vurdering av forholdene i verneområdet kan det være aktuelt å gjøre unntak for andre aktiviteter eller fjerne unntak som allerede står oppført her.

Pkt. 3
Fiske er stort sett tillatt, men kan fra land og båt være forbudt på grunn av ferdselsrestriksjoner i et avgrenset område. Jakt er generelt tillatt i barskogreservat, men er underlagt strenge restriksjoner i for eksempel sjøfuglreservater og dyrefredningsområder.

I reservater hvor det er aktuelt med beiting, oppsetting av gjerder, gjødsling og bruk av plantevernmidler må det settes bestemmelser som ivaretar verneverdiene.
Det må også vurderes om det skal gis generell tillatelse til tradisjonell næringsutøving som har vært, og er, vanlig i området, f eks tang- og tareskjæring.

§ 5 Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi tillatelse til:

- Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt § 4 pkt. …
- Rydding av vegetasjon.

Tillatelse til inngrep skal bare kunne gis etter en grundig vurdering av konsekvenser på kort og lang sikt. Generelt er det et krav til punktene som listes i § 5 at de ikke er i strid med fredningsformålet.

Å gi tillatelse til motorferdsel av hensyn til uttak av jaktutbytte bør bare være aktuelt for store naturreservater hvor ikke-motorisert ferdsel er urimelig krevende. Dersom slik motorisert ferdsel bare kan tillates i deler av området av hensyn til vernemålet, bør dette avklares nærmere i forvaltningsplan.
I områder hvor det er jaktforbud kan det være aktuelt å gi tillatelse til felling av dyr som gjør skade, og jakt på enkelte arter.

I enkelte myrreservater kan det være aktuelt å gi tillatelse til fremkjøring av tømmer på frossen og snødekt mark.

I forskrifter hvor det i § 5 er satt forbud mot større arrangementer eller restriksjoner på ferdsel, bør det være en dispensasjonshjemmel i forhold til slike forbud. Det kan i tillegg være aktuelt å gi tillatelse til spesielle tiltak, for eksempel skjøtsel av kulturminner.

§ 6 Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

Denne bestemmelsen er strengt tatt unødvendig, da DN er delegert myndighet etter NVL § 22 1. ledd. Bestemmelsen gir grunneiere og andre et forvarsel om at ferdselsregulering i fremtiden kan bli aktuelt.

§ 7 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 8 Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9 Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

3.6.4 Naturminne

Naturvernloven av 19.06.1970:
§ 11. *Geologiske, botaniske og zoologiske forekomster som har vitenskapelig eller historisk interesse eller som er særpregede, kan fredes som naturminne.*

Arealer omkring forekomsten kan fredes sammen med den som naturminne når det anses nødvendig for å verne den.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for fosser og andre deler av vassdrag.

§ 11a. *Kongen kan treffe vedtak om vern etter loven her av et vassdrag som er vernet mot kraftutbygging, jf vannressursloven § 32, eller del av det med den nærmeste strandsonen. I vedtaket fastsettes nærmere bestemmelser om vernet og om skjøtsel av vassdraget.*

(Tilføyd ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (i kraft 1 jan 2001 iflg. kgl. res. 24 nov 2000 nr. 1169)).

§ 12*. Vedtak i medhold av § 11 treffes av Kongen som fastsetter nærmere bestemmelser om gjennomføring av fredningen og naturminnets skjøtsel.*

Naturvernloven § 11 første ledd angir at både botaniske, geologiske og zoologiske forekomster kan fredes som naturminne. Verneformen naturminne er forutsatt å gjelde enkeltforekomster og mindre verneområder.

Etter naturvernloven § 11 annet ledd kan arealet omkring en forekomst fredes dersom det er nødvendig for å ta vare på forekomsten. I tredje ledd er det uttrykkelig nevnt at fosser og andre deler av et vassdrag kan fredes som naturminne, jf. også § 11a.

De fleste botaniske naturminnefredninger er eldre vernevedtak, ofte enkeltstående trær eller tregrupper. Flere av disse fredningene er de senere år opphevet som følge av at verneobjektet er dødd ut av elde, felt av vind og lignende.

Geologiske naturminner kan være mineraler, fossiler eller kvartærgeologiske forekomster.

I nyere tid er det flere eksempler på at naturminne er benyttet som fredningsform for kvartærgeologiske forekomster.

Zoologiske forekomster kan også fredes som naturminne. Bestemmelsen gir f.eks hjemmel for fredning av korallrev.

Forskriftsmal for naturminne

Kommentarer til forskriftene er skrevet med kursiv tekst i egne bokser.

FORSKRIFT OM FREDNING AV .....NATURMINNE I .....KOMMUNE I .....FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av .....med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 11, jfr. § 12 og §§ 21, 22 og 23.
Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 Avgrensing

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: ……

Naturminnet dekker et totalareal på ca. … dekar.

Grensene for naturminnet går fram av vedlagte kart i målestokk ……., datert Miljøverndepartementet ……. De nøyaktige grensene for naturminnet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i ……. kommune, hos Fylkesmannen i ……. , i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

Den mest hensiktsmessige målestokk for kart er 1:1 000 eller 1:5 000.

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å bevare en ……. forekomst med vitenskapelig/historisk interesse event. med følgende særpreg…….

Det er viktig at formålet blir beskrevet på en slik måte at det blir lett å forvalte forskriften. Arealer rundt forekomsten kan fredes sammen med den som naturminne når det anses nødvendig for å verne den.

Forekomsten kan være særpreget i form av f. eks.
- *en innsunket, kalkrik kambrosilurisk blokk i eruptivbergarten nordmarkitt*
- *en viktig lokalitet for forståelse av Oslofeltets fossilførende bergarter.*

§ 3 Vernebestemmelser

For naturminnet gjelder følgende bestemmelser:

1. Alle inngrep i grunnen er forbudt, herunder alle former for flytting eller påfylling av masse, stein og steinblokker, anlegg av veg, oppføring av bygninger eller andre faste eller midlertidige innretninger, framføring av jordkabler og kloakkledninger, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler og henleggelse av avfall. Oversikten er ikke uttømmende.
2. Hammerbruk, kiling, boring, sprengning og innsamling av løse steiner eller prøver fra fast fjell tillates ikke. Likeledes er det forbudt å risse eller male inn tegn, figurer o.l. på fjell eller steinblokker.
3. Bålbrenning er forbudt.

§ 4 Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig vedlikehold av eksisterende veger, bygninger og anlegg.
2. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brann-vern-, sikring-, skjøtsel- og forvaltningsøyemed.

Verneformen "naturminne" er i dag mest aktuell for geologiske forekomster, da man ellers har gått over til å frede hele økosystemer.

I enkelte forskrifter for geologiske naturminner gis det tillatelse til å samle løse steiner til personlige formål forutsatt tillatelse fra grunneier/bruker. Videre kan det gis tillatelse til skånsom bruk av hammer i undervisningssammenheng.

§ 5 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strir mot formålet med fredningen.

§ 6 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides en skjøtselsplan som inneholder nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 7 Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 8 Ikrafttredelse

Disse bestemmelsene trer i kraft straks.

3.6.5 Biotopvern etter naturvernloven, viltloven og lakse- og innlandsfiskloven

Naturvernloven § 9

§ 9. I område som har vesentlig betydning for planter eller dyr som blir fredet i medhold av § 13 eller § 14, kan utbygging, anlegg, forurensninger og andre inngrep forbys for å bevare deres livsmiljø. Det samme gjelder område for planter eller dyr som er eller blir fredet i eller i medhold av annen lovgivning.

Biotopfredning etter naturvernloven § 9 kan ses på som en "mildere" form for naturreservat. Vilkårene for å opprette et biotopfredningsområde er også andre og lempligere enn for naturreservat.

Biotopfredning kan være hensiktsmessig der en artsfredning ikke gir tilstekkelig vern av livsmiljøet til en art, og der andre verneformer ikke kan benyttes. Det kan f.eks tenkes at naturreservat ikke er aktuelt fordi kravet til tilnærmet urørthet ikke er oppfylt, eller at kriteriene i N § 5 for landskapsvernområde ikke er tilstede.

Biotopfredning etter naturvernloven kan bare skje i tilknytning til en artsfredning. Denne artsfredningen kan godt være hjemlet i annet lovverk, f.eks viltloven eller lakseloven – og gjelde et større område enn det som foreslås fredet. Biotopfredning etter § 9 kan likevel bare finne sted hvis artene er verneverdige etter naturvernloven. Det kreves videre at det aktuelle området har "vesentlig betydning" for en eller flere fredete arter. Også sterkt kulturpåvirket natur kan fredes i medhold av naturvernloven § 9.

Viltloven § 7, 2. ledd

I områder som har særlig verdi for viltet, kan Kongen fastsette forbud mot anlegg, bygging og annen virksomhet, herunder ferdsel, dersom dette er nødvendig for å bevare viltets livsmiljø. Behandlingen av vedtak om biotopvern skjer etter bestemmelsene i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 18. Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig vern som nevnt, inntil saken er avgjort.

Etter viltloven § 7, 2. ledd kan det opprettes biotopvernområder i områder som "har særlig betydning for viltet". Et hovedvilkår vil være at tiltaket er "nødvendig for å bevare viltets livsmiljø". Vernevedtak etter viltloven § 7 kan treffes for å sikre en eller flere viltarter.

Viltloven § 7 gir ingen generell hjemmel til å forby alle inngrep eller tiltak som kan true verneverdier i et område. Det er kun mulig å legge bånd på tiltak eller aktiviteter som er til skade eller ulempe for den viltart vi skal sikre leveområdet til. Det kreves mao at restriksjonene er nødvendige på den måten at viltets livsmiljø vil bli forringet ved slik adferd som vernevedtaket forbyr.

I likhet med naturvernloven må vedtak etter viltloven § 7 treffes for bestemte avgrensede områder. Myndigheten til å opprette biotopvernområder innebærer bare kompetanse til å gi forbudsbestemmelser og til å regulere hvordan ulike aktiviteter eller tiltak kan utføres. Det er ingen hjemmel til skjøtselstiltak i samband med biotopvern etter viltloven.

Rådighetsinnskrenkningene i et biotopvernområde kan være meget beskjedne, eller ytterst vidtgående. Det kan settes forbud mot "anlegg, bygging og annen virksomhet, herunder ferdsel". I praksis innebærer det kompetanse til å regulere all menneskelig aktivitet.

I prinsippet er det således anledning til å innføre like tyngende restriksjoner i et biotopvernområde som det er i et naturreservat. Av forarbeidene til loven fremgår likevel at man normalt tar sikte på mer lempelige bestemmelser.

Saksbehandlingsreglene ved opprettelse av biotopvernområder følger naturvernloven § 18 og tilhørende rundskriv T-3/99 fra Miljøverndepartementet (jf kap 3.1). Endelig vedtak om biotopvern treffes av Kongen i statsråd.

Etter viltloven § 7, 2. ledd i.f. kan departementet også treffe vedtak om midlertidig vern inntil saken er avgjort. Miljøverndepartementets myndigheten er delegert til Direktoratet for naturforvaltning.

Det er ikke utarbeidet egen forskriftsmal for biotopvern etter viltloven.

Lov om laksefisk og innlandsfisk mv. § 9

I områder som har særlig verdi for fiskeressursene, kan Kongen fastsette forbud mot anlegg, bygging og annen virksomhet eller bruk av vannressursene dersom dette er nødvendig for å bevare eller utvikle fiskens livsmiljø. Behandlingen av slikt vedtak skjer etter bestemmelsene i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 18. Departementet kan på forhånd treffe vedtak om midlertidig forbud inntil saken er avgjort.

Departementet kan forlange at tiltak, anlegg eller annen virksomhet som er satt i verk i strid med bestemmelsene i denne paragraf fjernes og at den opprinnelige tilstand i vassdraget blir gjenopprettet. Dersom pålegget ikke blir etterfulgt innen den frist som blir satt, kan departementet la arbeidet bli utført for vedkommendes regning. Utgifter ved dette er tvangsgrunnlag for utlegg.

[.....]

Andre [og tredje ledd] gjelder ikke for kraftutbyggingstiltak som krever konsesjon etter lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer eller vannressursloven.

Etter lakse- og innlandsfiskloven § 7, 2. ledd kan områder "som har særlig verdi for fiskeressursene" vernes. Med fiskeressursene menes bl.a viktige leveområder for fisk og områder som er viktig for artsmangfoldet av fisk.

Behandlingen av slikt vedtak skjer etter saksbehandlingsreglene i naturvernloven § 18, jfr rundskriv T-3/99 fra Miljøverndepartementet (jf kap 3.1).

Det er ikke utarbeidet egen forskriftsmal for biotopvern etter lakse- og innlandsfiskloven.

Forskrift for biotopfredning etter naturvernloven

Kommentarer til forskriftene er skrevet med kursiv tekst i egne bokser.

FORSKRIFT OM FREDNING AV .....PLANTE-/DYRE-/
FUGLEFREDNINGSOMRÅDE I .....KOMMUNE I .....FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av .....med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 1 og/eller 14, jfr. § 9 0g § 10 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 Avgrensing

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: ……

….fredningsområdet dekker et totalareal på ca. … dekar, hvorav ca. …..… daa. er landareal/sjøareal.

Grensene for området går fram av vedlagte kart i målestokk ……., datert Miljøverndepartementet …….
De nøyaktige grensene for …… fredningsområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i ……. kommune, hos Fylkesmannen i ……., i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

Sjøareal er ment å være saltvann. Totalarealet inkluderer ferskvann.
Den mest hensiktsmessige målestokk for kart er 1:5 000 eller 1:10 000.

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å bevare ……. med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser som er viktig for plantenes/dyrenes/fuglenes livsmiljø.

Det er viktig at formålet blir beskrevet på en slik måte at det blir lett å forvalte forskriften.
F. eks.:
- *en særdeles rik flatmyr- og strandengvegetasjon med flere sjeldne arter*
- *det rike fuglelivet, blant annet som en meget viktig overvintrings-/hekke-/myte-/trekklokalitet.*

§ 3 Vernebestemmelser

For …. fredningsområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon som er viktig for …… livsmiljø, er fredet mot skade og ødeleggelse

Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet.

Nye plantearter må ikke innføres.

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse.

Nye dyrearter må ikke innføres.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte produksjonsforhold eller forringe ……. livsmiljø, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, parkering av campingvogner, brakker o.l, opplag av båter, framføring av luftledninger og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt.

Opplistingen er ikke uttømmende.

4. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

Det er viktig at forbudene kan knyttes opp mot bevaring av verneverdiene.
Unntak fra forbudene er vist gjennom generelle unntak i § 4.

I de ulike biotopvernområdene er forbudene utformet til dels forskjellig.
Pkt. 1
Plantefredningsområde: Døde trær og busker er fredet

Pkt. 2
Fugle/dyrefredningsområde: Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er forbudt.

Pkt. 3
Opplistingen av forbud under punkt 3 skal være så konkret som mulig og tilpasses det enkelte verneområde. I forskriftene til fredningsområder som ikke inneholder ferskvann, sjøområder eller som ikke grenser til vann, vil det for eksempel ikke være aktuelt å ha med punktet "opplag av båter" i opplistingen. At opplistingen ikke er uttømmende innebærer et forbud mot lignende inngrep i området.

Pkt. 4
Hvor hensynet til verneverdier tilsier det skal det settes lavtflyvningsforbud, dvs. under 300 meter. Forbudet må oppfylle kriteriene i NVL § 22 1. ledd, dvs. anses: "nødvendig for å bevare plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster".

I en del forskrifter er det også satt forbud mot bruk av modellbåter, modellfly og bruk av seilbrett.

Pkt. 5
Bestemmelser om ferdselsrestriksjoner vil ikke være like aktuelt å ha med i alle fredningsområder. Det er viktig at det på bakgrunn av høringen vurderes hvilke bestemmelser som skal gjelde for ferdsel.

Det kan settes bestemmelser om at idrettsarrangement, telteleire og andre større arrangementer er forbudt. Det kan også tas med en bestemmelse om at ferdsel kan reguleres eller forbys gjennom egen forskrift dersom dette viser seg nødvendig for å ta vare på verneformålet. Videre kan det for noen områder være aktuelt å forby camping, teltoppsetting og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering, samt båtcamping og sportsdykking i en gitt sone ut fra land.
Ferdselsrestriksjoner i tidsperioder med hekking (vanligvis fom 1. april tom 31. juli) er aktuelt i alle områder hvor funksjon som hekkelokalitet inngår som verneverdi.

§ 4 generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, sikring-, skjøtsel- og forvaltningsøyemed.

- Nødvendig vedlikehold av eksisterende veger, bygninger og anlegg.

Generelle unntak bør beskrives og avgrenses presist. Det finnes en rekke eksempler på at lovlige tiltak gjennomført over en rekke år, samlet innebærer uheldige endringer i naturmiljøet.

Etter en konkret vurdering av forholdene i verneområdet kan det være aktuelt å gjøre unntak for andre aktiviteter eller fjerne unntak som allerede står oppført her.

Fiske er stort sett tillatt, men kan fra land og båt være forbudt på grunn av ferdselsrestriksjoner i et avgrenset område.

I områder hvor det er aktuelt med beiting, oppsetting av gjerder, gjødsling og bruk av plantevernmidler, må det settes bestemmelser som ivaretar verneverdiene.

I fuglefredningsområdene kan det tillates tang- og tareskjæring og annen tradisjonell høsting hvor det har vært tradisjon for dette tidligere, vel og merke i et lite omfang og ikke i strid med fuglenes livsmiljø.

§ 5 Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndighetene kan etter søknad gi tillatelse til:

- Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 pkt. …
- Rydding av vegetasjon.

Tillatelse til inngrep skal bare kunne gis etter en grundig vurdering av konsekvenser på kort og lang sikt. Generelt er det et krav til punktene som listes i § 5 at de ikke er i strid med fredningsformålet.

I områder hvor det er jaktforbud kan det være aktuelt å gi tillatelse til felling av dyr som gjør skade, og jakt på enkelte arter.

I forskrifter hvor det i § 5 er satt forbud mot større arrangementer eller restriksjoner på ferdsel, bør det være en dispensasjonshjemmel i forhold til slike forbud.

§ 6 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strir mot formålet med fredningen.

§ 7 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak i samsvar med fredningsformålet. Det kan utarbeides en skjøtselsplan som inneholder nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 8 Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9 Ikrafttredelse

Disse bestemmelsene trer i kraft straks.

3.6.6 Artsvern

Naturvernloven av 19.06.1970:
***§ 13.** Kongen kan gjøre vedtak om at viltvoksende plantearter eller plantesamfunn som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne, fredes i hele landet eller i bestemte områder.*

***§ 14**. Kongen kan gjøre vedtak om at dyrearter eller dyresamfunn som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne, fredes i hele landet eller i bestemte områder. I et område som har særlig betydning som tilholdssted for en rekke arter kan pattedyr og fugler fredes. Vedtak i medhold av første og annet ledd gjelder også artenes hi, reir og egg. Fredningen kan tidsbegrenses.*

Plante- eller dyrelivsfredning etter NVL §§ 13 og 14 kan gjelde generelt for hele landet eller for bestemte områder.

Planter og virvelløse dyr har ikke noe generelt artsvern slik virveldyr har etter viltloven, lakse- og innlandsfiskloven og saltvannsfiskeloven. Men slike arter eller artsgrupper kan vernes særskilt etter naturvernloven §§ 13 og 14. Dette kan særlig være aktuelt hvis enkelte arter eller artssamfunn står i fare for å bli truet eller utryddet, f eks gjennom plukking og innsamling.

Botanisk artsvern er hjemlet i naturvernloven § 13. Det gjelder for "viltvoksende plantearter og plantesamfunn". Viltvoksende må i denne sammenheng være arter som etter sin opprinnelse er naturlig ville ev. foredlet i Norge. Innførte planter vil normalt falle utenfor begrepet "viltvoksende". Artene må spesifiseres i vernevedtaket. Et "plantesamfunn" kan være et kompleks av arter som typisk sett finnes samlet under samme vekstvilkår og hvor artene er gjensidig avhengig av hverandre. Plantesamfunnet må spesifiseres, uten at vernevedtaket trenger å angi spesifikt hvilke arter vedtaket omfatter.

Dyrelivet kan fredes med hjemmel i NVL § 14. Bestemmelsen gjelder i prinsippet alle dyrearter, helt ned til encellete dyr. Et vilkår er at arten er truet, sjelden eller står i fare for å forsvinne.

Artsvernbestemmelsene brukes bare unntaksvis alene uten sammen med en eller annen form for biotopvernbestemmelse, f eks § 9 (biotopvernområde) eller § 5 (landskapsvernområde). For arter utsatt for direkte etterstrebelse, f eks orkideer eller visse insektsarter (sommerfugler), kan artsvern også uten biotopvern være et egnet virkemiddel.

Det er ikke utarbeidet egen forskriftsmal for artsvern etter naturvernloven, men eksempler kan fås fra DN.

3.7 Endring av vernevedtak

3.7.1 Generelt

Verneforskriften skal ivareta verneverdiene i området i et langtidsperspektiv. Det er derfor lite ønskelig med endringer som kan uthule forskriftens gjennomslagskraft. Det kan imidlertid over tid oppstå endringer i eller utenfor naturreservatet og i samfunnet for øvrig, som fremtvinger eller tilsier en endring av bestemmelsene i forskriften.

3.7.2 Endringer

Endring av vernevedtak kan innebære formelle endringer, som korreksjoner av feilaktig oppgitte gårds- og bruksnummer, eller redaksjonelle endringer for å rette ortografiske feil eller for å gjøre forskriftens innhold mer oversiktlig. I forbindelse med grensemerkingen av verneområder kan det vise seg nødvendig å foreta mindre grensejusteringer.

Endring av vernevedtak kan imidlertid også innebære å innføre nye rådighetsinnskrenkninger eller å oppheve eller innskrenke unntak fra gjeldende bestemmelser. Skjerping av forskriften kan være nødvendig for å forhindre nye utnyttingsformer som er blitt aktuelle siden verneområdet ble etablert. Det kan også vise seg at tillatt rådighet har alvorligere skadevirkninger for naturmiljøet enn man var oppmerksom på da vernet ble innført.

En lemping av verneforskriften kan være nødvendig fordi man ønsker at et mindre delområde skal kunne utnyttes til andre formål. Dette kan være av hensyn til muligheten for å håndheve bestemmelsene, enten dette er av bevismessig art eller går ut på å redusere administrativt ressursforbruk. Det kan også tenkes at verneforskriftens generelle rådighetsinnskrenkninger utilsiktet virker strengere enn verneformålet kan begrunne.

Forvaltningsmyndigheten skal være meget varsom med å foreslå endringer som kan tenkes å kunne redusere vernekvalitetene. Det gjelder i særlig grad endringer til fordel for bruk som ble vurdert da vernet ble etablert.

3.7.3 Direktoratets myndighet

Ved kongelig resolusjon av 3. juli 1987 ble Kongens myndighet etter §§ 4, 6, 10, 12, 13, 14, 21, 22 og 23 i naturvernloven delegert til Miljøverndepartementet, som i sin helhet delegerte dette videre til Direktoratet for naturforvaltning ved delegering av 3. november 1988. Brevet er gjengitt som vedlegg i kap. 7.

Når det gjelder endring av vernevedtak har Direktoratet følgende myndighet:

- Endre verneområdets navn
- Rette feil og unøyaktigheter i beskrivelsen av det vernete område
- Foreta grenseendring som omfatter mindre arealer (utvidelse eller innskrenkninger)
- Foreta andre endringer i vernebestemmelsene som ikke strider mot formålet med vernet.
- Innføre eller utvide bestemmelser om ferdselsregulering etter naturvernloven § 22 1. ledd.
- Oppheve eldre fredninger der verneformålet er bortfalt

Endringer som er i strid med verneformålet og forringer verneverdiene, eller som medfører en større grensejustering, krever en ny kongelig resolusjon.

3.7.4 Oppheve eldre fredninger der verneformålet er bortfalt

Vernekvalitetene i et område kan endre seg i tidens løp. Det kan skyldes naturlige suksesjoner eller svingninger, eller være et direkte eller indirekte resultat av menneskelige påvirkninger. Slike endringer vil etter hvert bli dokumentert gjennom den naturovervåkingen som blir etablert og det oppsynet som forvaltningsmyndigheten har i verneområdene.

I medhold av naturfredningsloven av 1910 og naturvernloven av 1954 er det fremdeles en rekke gjeldende verneområder. Når det gjelder disse eldre fredningsvedtakene, kan det være grunn til å vurdere om verneformålet fortsatt er til stede eller om noen av vernevedtakene bør oppheves.

Formålet med vernet, slik det går fram av verneforskriften, må i alle tilfeller være avgjørende for vurdering av om det foreligger grunnlag for å foreslå opphevelse av et vernevedtak.

Direktoratet for naturforvaltning er delegert myndighet til å oppheve eldre vernevedtak der verneformålet er bortfalt. I andre opphevelsessaker, tar DN i samråd med MD stilling til om det er aktuelt å vurdere en endring eller en opphevelse av vernevedtaket. I så fall sendes forslaget på lokal høring. Når fylkesmannen har sendt sin tilråding på bakgrunn av den lokale høringen til Direktoratet for naturforvaltning, sender direktoratet forslaget ut på sentral høring. En eventuell opphevelse av vernevedtaket skjer ved kgl. res. Prosessen for opphevelse av et vernevedtak er følgelig nesten like omfattende som ved opprettelse av verneområder.

3.7.5 Saksgang

Et endringsforslag fremmes som regel av forvaltningsmyndigheten til Direktoratet for naturforvaltning når denne i sin saksbehandling avdekker behov for endring. Private endringsforslag fremmes for forvaltningsmyndigheten, som gir uttalelse ved sin oversendelse til DN.

DN vurderer om endringen ligger innenfor eller utenfor den delegerte myndighet.

A. Dersom endringen vurderes å ligge innenfor DNs myndighetsområde, må det først tas stilling til om DN ønsker å foreta endringen, og i så fall om endringen er av et slikt omfang at den krever en høring.

Når endring er vedtatt sørger DN for tinglysning og kunngjøring i Norsk Lovtidend.

B. Dersom endringen er av en slik karakter at den faller utenfor Direktoratet for naturforvaltnings myndighetsområde, må det i samråd med MD tas stilling til DNs tilråding til endringen. Dersom MD finner å kunne tilrå endringen, blir høring iverksatt og DN oversender endelig anbefaling til MD etter endt høring. Det blir da opp til MD om forslaget vil bli fremmet som ny kongelig resolusjon.

ENDRINGER	PROSESS	VEDTAK
Formelle/redaksjonelle	Uten høring	DN
Mindre vesentlige endringer av grenser, eller bestemmelser	DN definerer høringsomfang jf § 18	DN
Endringer som ikke strider mot formålet	DN definerer høringsomfang jf § 18	DN
Ferdselsrestriksjoner	DN definerer høringsomfang jf § 18	DN
Oppheve eldre fredninger der verneformålet er bortfalt	DN definerer høringsomfang jf § 18	DN
Vesentlige endringer i grenser eller bestemmelser	DN definerer høringsomfang jf. § 18	KGL. RES.
Opphevelse av verneområder	Lokal og sentral høring jf. § 18	KGL. RES.

Figur: En oversikt over prosesser og vedtak som er nødvendige ved endring eller opphevelse av vernevedtak kan settes opp slik.